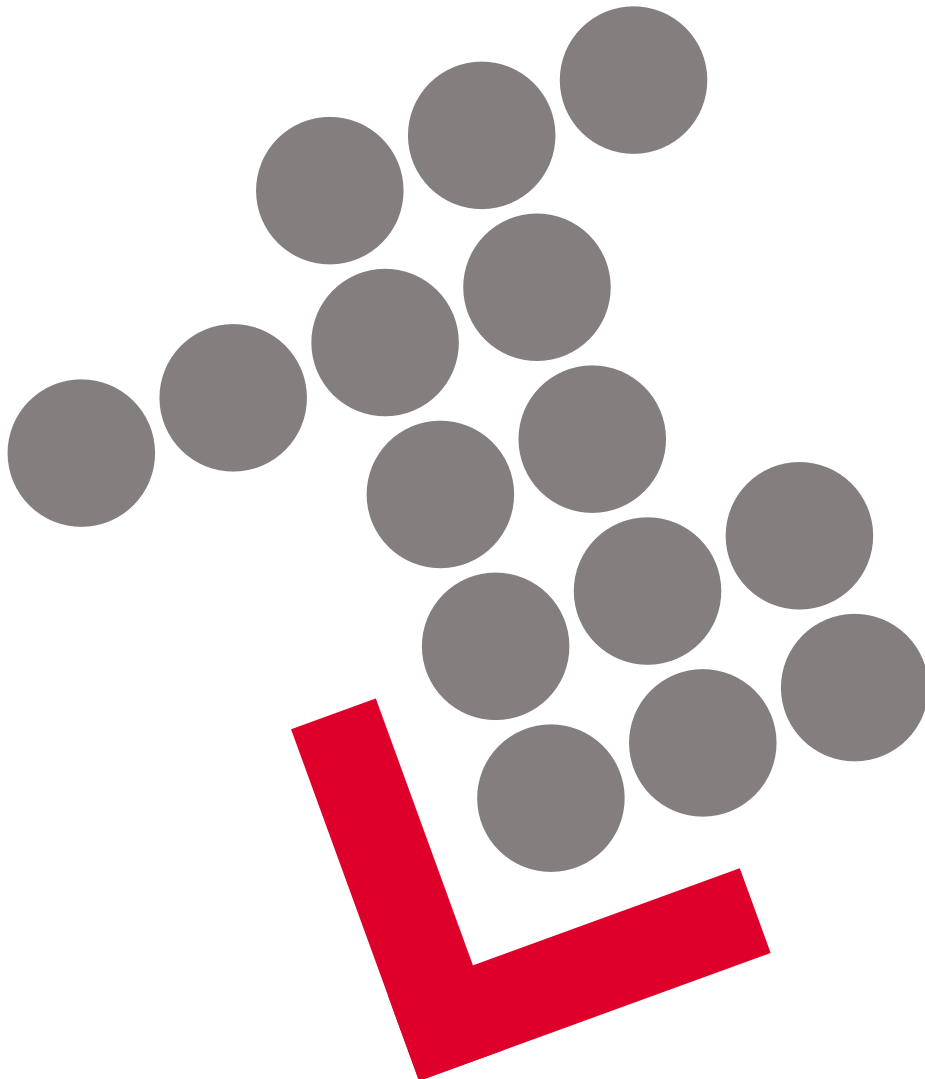

Hur tänker alliansen – vem ska arbeta mer?

Version II

Författare: DAN ANDERSSON, LOs chefsekonom
och ANNA-KIRSTI LÖFGREN, LO-ekonom,
Enheten för ekonomisk politik och arbetstagares rättigheter.

Innehåll

Inledning	2
Sammanfattning	3
1 Alliansens förslag	7
2 Det ska löna sig att arbeta. Men vem ska jobba mer?	10
Alliansen prioriterar höginkomsttagarna.....	10
Mindre arbete krävs av fastighetsägare	12
Slutsats 1	16
3 Arbetslinjen är en grundbult	17
Efterfrågan då?	17
Lata svenskar.....	18
Slutsats 2	20
4 Jämställdheten	21
Kvinnor är egna subjekt	21
Från bidragsberoende till makeberoende med alliansens förslag.....	21
Slutsats 3	23
5 Mer pengar över?	24
Botemedel eller sjukdom?	24
Men ligger det inte något i idén med jobbavdrag?	25
Nya räkningar	26
Slutsats 4	27
6 Större skillnader mellan pensionärer	28
Men inte sänks väl sjukersättningen?	28
Har en del <i>valt</i> sjukersättning, trots att de kan jobba?	29
Har man det för bra?.....	30
Stimulera äldre till arbete	30
Sänkt reavinstskatt för äldre	32
Alliansen bryter mot pensionsöverenskommelsen	32
Kan inte en sundare livsstil lösa problemen?	35
Slutsats 5	36
7 En lönestrategi för fler jobb	37
Alliansens anställningsstöd	37
Dela på lönen för fler jobb?.....	38
Varför statlig försäkring?	40
Slutsats 6	42
Källförteckning	43

ANDRA UPPLAGAN

Inledning

Denna skrift syftar till att utvärdera den borgerliga alliansens förslag till ekonomisk politik för att öka sysselsättningen. Skriften följer upp LO-ekonomernas tidigare utvärdering av moderaternas politik i ”Livet är orättvist – skall politiken göra det värre?”

Det finns inga egna förslag eller någon analys av regeringens politik i denna skrift, utan vi utvärderar alliansens jobbpolitik.

Vi ska försöka besvara frågan hur alliansens politik påverkar viljan att arbeta i Sverige. Vi går igenom alliansens jobbstrategi, deras jämställdhetspolitik och deras politik för äldre i arbetslivet. Av detta drar vi sex slutsatser. Nyckelorden är:

- jobbavdrag
- arbetslinje
- jämställdhet
- ohälsa
- arbetsvilja.

Den slutliga frågan som måste ställas är: Vem är det som alliansen vill ska arbeta mer?

Rapporten är skriven av Dan Andersson och Anna-Kirsti Löfgren. Ellen Nygren har bidragit med fakta. Jenny Lindblad och Anna Thoursie har medverkat i avsnittet om jämställdhet.

Sammanfattning

Skattepolitik

Den borgerliga alliansens skattepolitik sägs syfta till att öka arbetsutbudet. Men förslagen är så konstruerade att mycket av pengarna går till välbärgade personer som inte kan eller vill arbeta mycket mer än de redan gör. Flera av skatteförslagen går dessutom i motsatt riktning, dvs. minskar arbetsutbudet.

Alliansens jobbavdrag – alltså ett skatteavdrag som bara görs på lönen och inte på transfereringsinkomster – innebär att inkomsterna efter skatt för dem som har en stor andel inkomster från socialförsäkringssystemet sjunker i relation till dem som har arbetsinkomster.

Ungefär 28 miljarder kronor (74 procent av kostnaden för jobbavdraget i en statisk analys) går till den halva av befolkningen som har högst inkomster. Avdraget är alltså till stor del en förtäckt skattesänkning för heltidsarbetande personer med god förankring på arbetsmarknaden. Men skattesänkningar för höginkomsttagare är bortkastade pengar om avsikten är att öka arbetsutbudet. Höginkomsttagare, särskilt de manliga (och de flesta höginkomsttagare är män) jobbar redan heltid eller mer.

Alliansens jobbavdrag är utformat så att marginals-katten inte sänks för inkomster över 321 500 kronor per år. Men hela 11 miljarder kronor (36 procent) av kostnaden för jobbavdraget tillfaller dem som har arbetsinkomster högre än 321 500 kronor.

Alliansen föreslår skattelättnader för dem som vill och orkar arbeta efter 65 års ålder och att förmögenhets- och fastighetsskatterna tas bort. Det innebär att välbärgade personer ges utrymme att arbeta mindre med bibehållen nivå på sin privata konsumtion.

I ett generationsperspektiv framstår dagens och framtidens gamla som tämligen välbärgade i relation till ungdomar och småbarnsföräldrar. De äldre har kapital i form av (ofta obelånade eller lågt belånade) fastigheter, aktier och privat pensionssparande. Än så länge bestäms deras pensioner dessutom delvis av reglerna i det äldre, mer förmånliga, offentliga pensions-systemet.

Men om alliansen får bestämma ska denna grupp gynnas ytterligare – både genom sänkta kapital-skatter och genom en högre privatekonomisk lönsamhet av att arbeta.

Arbetslinjen

Arbetslinjen har två delar. Den första delen innebär att arbetslösa erbjuds alternativ sysselsättning för att förhindra att de förlorar sin arbetsförmåga. Därmed behöver de inte konkurrera om jobben genom att bjuda under lönerna. Detta har historiskt varit ett skäl för att ha ersättningar inte långt ifrån de marknadsmässiga lönerna. Den andra delen innebär att man testar och stimulerar de arbetslösas arbetsvilja.

Men arbetslinjen tolkas av den borgerliga alliansen som att ersättningar ska sänkas trots att det var just vad arbetslinjen skulle förhindra. I den borgerliga retoriken syftar inte arbetslinjen

till att skydda lönenivån eller levnadsstandarden, utan de arbetslösa uppmanas att ta låglönejobb och konkurrera med de sysselsatta.

Alliansen har bilden av att vi i Sverige är sjukare och mindre sysselsatta än i omvärlden och att det motiverar sänkta ersättningar. Men då bortser de ifrån att i Sverige jobbar t.ex. många äldre och kvinnor vilka normalt har högre frånvaro medan dessa i många andra länder över huvud taget inte finns i arbetskraften. Sjukligheten är så att säga baksidan av en hög sysselsättningsgrad. Rättvisande är att säga att svenskar jämförelsevis arbetar mycket.

Jämställdhet

Sverige har en världsledande position när det gäller kvinnors deltagande i arbetslivet, särskilt för småbarnsmödrar och äldre kvinnor. Skälet är enkelt. I Sverige är skattesystemet och finansieringen av barnomsorgen konstruerade så att det lönar sig för kvinnor, även för dem med kort utbildning, att förvärvsarbeta. Eftersom välfärdsstaten gynnar kvinnor extra mycket innebär en försvagad välfärdsstat inte att kvinnor får ökad frihet.

Bättre eller sämre privatekonomi?

Alliansen anser nog att de hjälper de ”bidragsberoende” ur sin situation genom de drivkrafter som lägre ersättningar innebär. Men risken att bli sjuk eller arbetslös påverkas i stor utsträckning av kön, ålder, ursprung och samhällsklass dvs. sådant som är svårt eller omöjligt att påverka. En annan svaghet i denna världsbild är att den bygger på att det finns jobb att ta och att problemet är individens drivkrafter, inte efterfrågan i ekonomin. Det är dock möjligt att receptet fungerar i någon mån och att sysselsättningen ökar. Men det är inte säkert att de som får jobb får bättre ekonomi. För om det är låglönejobb som individen måste ta så ökar inte individens ekonomiska nytta. Den ekonomiska standarden är som bäst oförändrad.

Forskning som jämför länder visar att fler möjligheter för individen skapas i länder med jämnare inkomstfördelning än i länder med mer spridd sådan.¹

Men vinner inte den friske sysselsatte på alliansens politik? För att svara på det måste man utöver skattepolitiken, där jobbvdraget är det viktigaste, titta på de nya säkra räkningar som kommer samt värdet av det försäkringsskydd man förlorar. Exempelvis kommer fackföreningsavgiften och avgiften till a-kassan att stiga med cirka 4 700 kronor om året. Därtill kommer bilförsäkringen i genomsnitt att stiga från 1 750 kronor till 4 000 kronor om året för den som har bil.

Slutsatsen blir att de i normala inkomstlägen, som har jobb och bil, antingen kan väntas förlora någon hundralapp i månaden eller vinna omkring 350 kronor. Då har vi inte räknat in värdet av sämre sjukförsäkring, sämre a-kassa och väsentligt sämre villkor om man tvingas till förtida pension, vilket är alltför vanligt bland arbetare och lägre tjänstemän. Alliansens skattesänkningar ger individen inte främst mer konsumtionsutrymme utan i stället starka motiv att komplettera eller ersätta den offentliga försäkringen med en privat sådan.

Det är inte rimligt att försämra de ekonomiska villkoren för så många, givet den osäkra effekten på arbetsutbudet av alliansens samlade förslag.

¹ Björklund m.fl. (2000)

Förtidspension

Det är i första hand arbetare och kvinnor som har de tuffa jobben och som oftast förekommer som förtidspensionärer. Att straffa förtida pensionerade för att de har haft de hårdaste arbetsuppgifterna är knappast rättvist. Skillnaderna i fysisk belastning är så stora, och har en så tydlig uppdelning efter kön och klass, att det rimligen är huvudförklaringen till att kvinnor och arbetare är överrepresenterade bland de långtidssjuka. Idén med att höja självriskerna i t.ex. sjukförsäkringen är att påverka individens beteende. Men kan löntagare själva bestämma att de ska utföra arbeten på ett sätt som innebär mindre risk?

Det finns redan starka ekonomiska drivkrafter att undvika långvarig sjukdom. Självriskerna är höga i försäkringen. Ökningen av antalet förtidspensionerade kan inte förklaras av att systemet har blivit mer generöst.

I ett starkt individualiserat pensionssystem måste det finnas skydd för dem som av hälsoskäl inte orkar arbeta ett helt arbetsliv. Men allianspartierna är nu på väg att bryta upp från pensionsöverenskommelsen, som förutsatte ett skydd för dem som inte orkar arbeta till normal pensionsålder.

Den borgerliga alliansen föreslår att den som får sjukersättning bara ska få räkna 80 procent av den inkomst som ligger till grund för sjukersättningen som pensionsgrundande för sin pension.

En tjänsteman som startar sitt yrkesliv vid 25 års ålder och når en lön på ca 27 600 kronor får en statlig pension på ca 15 200 kronor i månaden. Om tjänstemannen drabbas av sjukdom vid 40 års ålder sjunker den statliga pensionen med 26 procent, vilket motsvarar ca 3 900 kronor i månaden i lägre pension, om man relaterar till dagens lönenivåer. 10 procentenheter eller 2 100 kronor av detta beror på alliansens förslag om lägre pensionsgrundande inkomst. Denne tjänsteman med inkomst över genomsnittet kommer att hamna på en statlig pension kring 11 200 kronor, dvs. en låginkomsttagarpension. Blir tjänstemannen, i stället, sjuk vid 50 års ålder sjunker pensionen med 14 procent eller drygt 2 100 kronor och vid 55 år ålder med 7 procent eller knappt 1 100 kronor.

Det är drygt en halv miljon individer som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Av dem som är 64 år har 29 procent sjuk- eller aktivitetsersättning. Det innebär att en betydande del av dem som är ålderspensionärer har pension som styrs av tidigare sjukersättning eller förtidspension. Hälften av dessa kommer att ha haft ett långt arbetsliv och ha bidragit till samhället men ändå få påtagligt lägre pensioner med alliansens förslag.

Alliansens jobbstrategi

Alliansens politik syftar till att öka sysselsättningen. Men de lägger få förslag som ökar antalet jobb att söka. Förslagen syftar till att öka utbudet av arbete i den nedre halvan av inkomstfördelningen, inte primärt till att öka antalet jobb. Det är *inte* vad man i vardagligt tal menar med jobbpolitik, alltså att det ska finnas fler jobb att söka för arbetslösa.

På kort sikt är det efterfrågan som bestämmer sysselsättningen, för det måste finnas jobb om arbetslösa och sjuka ska kunna få jobb. Finansierade skattehöjningar eller skattesänkningar

skapar inte jobb – de omfördelar jobb mellan privat och offentlig sektor. Lönestrukturen påverkar vilka jobb som upphör och vilka som tillkommer.

Det hindrar inte att det kan bli fler jobb om man sänker lönerna. En traditionell ekonomisk metod att öka sysselsättningen är att försämra facketets förhandlingsstyrka genom att sänka ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och försöka minska facketets organisationsgrad, så att det skapas en låglönemarknad. Syftet är att etablera en lönenivå på mellan 10 000 och 12 000 kronor i månaden för en stor grupp arbetare och tjänstemän. Genom att sänka golvet för lönerna kommer hundratusentals löntagare att få se sin lön pressad nedåt. Det påverkar tryggheten i förändringen och viljan att ställa upp på förändringar.

Slutsatser

Våra slutsatser är följande:

- Skattesänkningarna går till stor del till höginkomsttagare som redan jobbar heltid. Jobbavdraget är därmed till stor del bortkastade pengar om man vill öka arbetsutbudet. Dessutom leder de andra föreslagna skattesänkningarna till minskat behov av arbete hos höginkomsttagare och kapitalägare. De kan vidmakthålla eller t.o.m. öka sin konsumtion utan att arbeta mer.
- Den svenska välfärdsstaten förslappar inte människor. Attityden till arbete är positiv och sysselsättningen är hög i en internationell jämförelse. I synnerhet är sysselsättningen hög i grupper som internationellt sett brukar anses som svårssysselsatta.
- Allianspartierna lägger förslag som underlättar för kvinnor att lämna arbetsmarknaden under längre perioder om de understöds ekonomiskt av sina män. Kvinnor skulle i många fall tjäna mindre på att arbeta jämfört med i dag. Det medför att de blir mer ekonomiskt beroende av sina män.
- Det finns individer med låg risk för sjukdom eller arbetslöshet som i snäv bemärkelse är vinnare på alliansens skattesänkningar. Men de har då betalt mindre för sämre försäkringar. De nya räkningarna och risken för sjuklighet eller arbetslöshet minskar väsentligt antalet vinnare och skapar många förlorare.
- Skillnaden mellan olika pensionärers levnadsstandard kommer att öka. Alliansens förslag bryter mot pensionsöverkommelsen.
- Alliansens metod är att med obligatorisk a-kassa och sänkta ersättningsnivåer minska fackföreningarnas styrka att hävda kollektivavtalens lägsta lönenivåer. Detta kommer att ge smittoeffekter på andra låglöneområden. Det uppstår låglönemarknader, också för vuxna, med jobb där månadslönerna för heltidsarbete kan förväntas ligga mellan 10 000 och 12 000 kronor. Alliansens politik ger knappast en markant ökad sysselsättning. Det uppstår i stället sannolikt starka krafter mot förändringar på arbetsmarknaden.

1 Alliansens förslag

Här utvärderas de av alliansens förslag som direkt påverkar viljan att arbeta med tonvikt på de äldres arbetsutbud. Vi koncentrerar oss på följande förslag:

- Ett jobbvdrag (ger lägre kommunalskatt) som initialt beräknas kosta 37 miljarder kronor för att senare öka till 45 miljarder kronor.
- Ändrad beräkningsgrund för sjukpenningen så att den återspeglar inkomsterna tolv månader bakåt i tiden.
- Ett arbetsavdrag för dem som är över 65 år på 63 000 kronor det första året och 72 000 kronor det andra året.
- Avskaffande av förmögenhetsskatten.
- Avskaffande av fastighetsskatten.
- Sänkt reavinstskatt med högst 500 000 kronor per person för äldre (moderaternas förslag).
- En högsta nivå på arbetslöshetsersättningen på 680 kronor om dagen, även under de hundra första dagarnas arbetslöshet.
- En ersättning motsvarande 70 procent av tidigare inkomst efter 200 dagar för arbetslösa som är berättigade till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning.
- En ersättning motsvarande 65 procent av tidigare inkomst efter 300 dagar för arbetslösa som är berättigade till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning.
- En höjning av avgiften till a-kassan med upp till 300 kronor i månaden.
- Slopad skattereduktion för fackförenings- och a-kasseavgift.
- Höjd trafikförsäkringspremie för att täcka utgifter som i dag belastar sjukförsäkringen.

Den goda nyheten

Det finns en mycket god nyhet: Många av oss kommer troligen att leva längre än vad som tidigare förutspåts. Frågan är därför bara, eller kanske inte så bara, hur den ökade livslängden bör finansieras – för den måste finansieras om inte vår ekonomiska standard ska sjunka.

- Vilka metoder bör användas för att öka arbetsutbudet?
- När fler timmar arbetas – hur ska de pengar som tillkommer i kommunernas och statens budgetar användas?

Försörjningskvoten är ett mått som anger hur många vuxna varje person som arbetar ska försörja utöver sig själv. Ovanför bråkstrecket finns de vuxna som inte arbetar men som måste bli försörjda och under strecket finns de som försörjer de vuxna som inte arbetar.

Försörjningskvoten

$$\frac{\text{Två miljoner pensionärer, sjuka och arbetslösa}}{\text{Fyra miljoner i den arbetande befolkningen}} = 0,5$$

Utgångspunkten i detta exempel är att fyra miljoner arbetande inte bara ska försörja sig själva och sina barn utan de ska också försörja två miljoner pensionärer, sjuka och arbetslösa som

inte arbetar. Det innebär att kvoten mellan försörjare och försörjda är 0,5. Det går alltså en halv ”pensionär” på varje försörjare.

Med några exempel ska vi visa försörjningskvotens mekanik.

- I *exempel 1* ökar livslängden och antalet pensionärer stiger till 2,1 miljoner. Kvoten stiger då till 0,525.
- I *exempel 2* är utgångspunkten densamma som i det första exemplet men med tillägget att 100 000 blir arbetslösa eller sjuka. Jämfört med exempel 1 ska alltså ytterligare 100 000 personer försörjas. Det innebär att antalet försörjare minskar till 3,9 miljoner och antalet försörjda stiger till 2,2 miljoner, och kvoten stiger därmed till 0,564, dvs. mycket mer än när livslängden ökade. Det beror på utväxlingen som följer av att det blir både färre försörjare och fler försörjda.
- I *exempel 3* är utgångspunkten densamma som i det första exemplet men med tillägget att 200 000 blir arbetslösa eller sjuka. Jämfört med exempel 1 ska alltså ytterligare 200 000 försörjas. Om ekonomin både möter ökad livslängd och färre som arbetar stiger försörjningskvoten till 0,605, dvs. med en dryg tiondel. Det innebär lite drygt 0,6 pensionärer, arbetslösa och sjuka per försörjare.

Alliansens politik för ökat arbetsutbud är följande:

- Det ska vara lägre ersättningsnivåer och högre skatter i socialförsäkringssystemet.
- Pengar som frigörs på så sätt ska användas till att sänka skatten för dem som arbetar.

Alliansen väljer alltså lägre levnadsstandard för dem som försörjs och ökad levnadsstandard för dem som försörjer. Alliansen ser därmed enbart problemet med de sjuka och arbetslösa och de kostnader det innebär för skattebetalarna – inte den framtida uppgiften att finansiera den ökade livslängden hos de friska och lyckosamma. Alliansen ser inte heller arbetslivets problem och vill minska kraven på arbetsgivarna. Är det rimligt?

Den bakomliggande frågan är om de som får ersättning för sjukdom eller arbetslöshet faktiskt är vad de säger sig vara, eller finns det personer som helt enkelt känner efter för mycket och hellre stannar i sängen på morgonen? Jo, i de flesta system finns en liten grupp som utnyttjar det. Men frågan är med vilken metod detta ska åtgärdas och hur många som ska få försämringar om några få inte sköter sig.

Krasst sett finns det två vägar att effektivt stävja fusk:

- En synnerligen rigorös kontroll som de flesta berörda upplever som kränkande av den personliga integriteten.
- Ersättningsnivåer som är så låga att de innebär fattigdom för dem som berörs.

Hur strikt kontroll – givet anständiga ersättningsnivåer – är befolkningen beredd att acceptera för att förhindra fusk? Och hur låga ersättningsnivåer – givet en mindre rigorös kontroll – är befolkningen beredd att acceptera för att förhindra fusk?

Ett civiliserat samhälle väljer en kombination av mindre extrema varianter av kontroll och ersättningsnivåer. *Vilken* kombination som väljs styrs av politiska värderingar.

2 Det ska löna sig att arbeta. Men vem ska jobba mer?

Alliansens huvudförslag är ett allmänt jobbavdrag, vilket kommer att sänka ersättningen för dem som är förtidspensionerade men också för dem som är sjuka i mer än två veckor jämfört med dem som arbetar.

Vanligtvis är ekonomer intresserade av att använda skattepolitiken till att påverka viljan att öka arbetstiden, och det är främst marginals-katten, dvs. skatten på den sist tjänade hundralappen, som påverkar arbetsutbudet – inte den totala skatten. Det är dessutom i första hand arbetsviljan hos kvinnor med låga inkomster och kort arbetstid som är känslig för skatteförändringar. Mäns arbetsutbud styrs mer av normer för arbetet som t.ex. åtta timmar om dagen, och deras arbetsmarknad är sällan organiserad med deltidsarbete.

Alliansen prioriterar höginkomsttagarna

Alliansens jobbavdrag sänker inte margineffekten för en stor del av löntagarna. Alliansen väljer i stället att prioritera höginkomsttagarnas ekonomiska intressen framför en konsekvent arbetsutbudslinje. Ytterligare exempel på detta är förslaget om att avskaffa förmögenhets-skatten. När dessa skatter minskar kan de som inte längre behöver betala dem arbeta mindre utan att deras ekonomiska utrymme minskar. Välbärgade personer ges alltså utrymme att arbeta mindre, medan låginkomsttagare avkrävs fler arbetstimmar.

Alliansens politik är vare sig tillräckligt djärv eller konsekvent. Skatte-, social-, och arbetslivspolitikerna måste ge alla grupper möjlighet och drivkraft att arbeta fram till 65 års ålder. Det är samhällsekonomiskt effektivt med lönesubventioner så att de som inte har full kapacitet mot slutet av arbetslivet ändå kan vara kvar på arbetsplatsen och arbeta utifrån sin förmåga.

Jobbavdraget innebär ett avdrag på upp till 46 800 kronor i stället för dagens grundavdrag i den kommunala beskattningen. Avdraget, som bara skulle gälla arbetsinkomster, trappas upp och blir som högst för inkomster på 108 000 kronor. Eftersom grundavdraget trappas ner och blir som lägst för inkomster på 321 500 kronor (år 2008) innebär alliansens jobbavdrag sänkt marginals-katt på alla inkomster som är lägre än så.

En statisk analys visar att ett jobbavdrag enligt alliansens modell i genomsnitt kommer att ge de kvinnor som får ett sådant avdrag 7 300 kronor om året i lägre skatt; motsvarande siffra för männen är 8 600 kronor. I genomsnitt kommer alltså de som arbetar och får jobbavdrag att få ca 8 000 kronor i ökat ekonomiskt utrymme per år.

Men ökat ekonomiskt utrymme betyder inte att det blir så mycket mer i plånboken. Det kommer nämligen att införas nya avgifter. Vilka de är berättar vi mer om längre fram.

För att analysera hur alliansens föreslagna jobbavdrag fördelar sig mellan individer i olika inkomstintervall har Sveriges befolkning, 18-64 år, rangordnats efter nettoinkomst och sedan delats i tio lika stora grupper (deciler). En rangordning och fördelning på fem lika stora grupper kallas kvintilgrupper.

Bland höginkomsttagarna är det fler som skulle få göra jobbvdrag än bland låginkomsttagarna. Höginkomsttagare som får göra jobbvdrag skulle också i snitt få en större skattesänkning än låginkomsttagare som får göra avdraget. De i den femtedel av befolkningen i arbetsför ålder (18-64 år) med högst nettoinkomster (de i den högsta kvintilgruppen) som får göra jobbvdrag, skulle i genomsnitt få skatten sänkt med 10 800 kronor. I den näst lägsta kvintilgruppen blir summan 5 000 kronor.

I åldersgruppen 18-54 år är det 88 procent som skulle få göra jobbvdrag och i åldersgruppen 55-64 år 73 procent.

Tabell 1. Konsekvenser av alliansens jobbvdrag 2008, kostnad – 38 miljarder kronor

	Genomsnittligt förändrat ekonomiskt utrymme	Andel med jobbvdrag	Förändrat ekonomiskt utrymme per person med jobbvdrag
<i>Kön</i>			
Män 18-64 år	7 500 kr	86 %	8 600 kr
Kvinnor 18-64 år	6 100 kr	83 %	7 300 kr
Totalt 18-64 år	6 800 kr	85 %	8 000 kr
<i>Ålder</i>			
18-54 år	6 900 kr	88 %	7 900 kr
55-64 år	6 200 kr	73 %	8 500 kr
65-74 år	800 kr	23 %	3 600 kr
75+ år	100 kr	6 %	1 200 kr
<i>Kvintilgrupp för nettoinkomst 18-64 år</i>			
1 (lägst)	1 600 kr	60 %	2 800 kr
2	3 600 kr	72 %	5 000 kr
3	7 900 kr	95 %	8 300 kr
4	10 100 kr	98 %	10 300 kr
5 (högst)	10 600 kr	99 %	10 800 kr

Källa: SCB (Fasit) samt egna beräkningar

Uppgiften för den ekonomiska politiken är att stimulera till ökat arbetsutbud: Det handlar för det andra om att *öka antalet arbetade timmar*, både genom att öka antalet som arbetar och att öka deras arbetstider.

Enligt ekonomisk teori har marginals-katten betydelse när vi väljer hur mycket vi ska arbeta. Men alliansens jobbvdrag är så utformat att marginals-katten inte sänks för arbetsinkomster över 321 500 kronor i årsinkomst (år 2008). Hela 11 miljarder kronor (36 procent) av de 38 miljarder som jobbvdraget kostar år 2008 skulle tillfalla dem med arbetsinkomster högre än 321 500 kronor, vilka inte får sänkt marginals-katt.

Marginals-katten är inte det enda som har betydelse för hur mycket vi arbetar. Normer har betydelse. I synnerhet för män är vad som räknas som heltidsarbete styrande. De som har oregerad arbetstid, vilket inte är ovanligt bland högavlönade, och inte får övertidsersättning påverkas inte alls av marginals-katten. Deras motiv för att arbeta mycket handlar snarare om att bedömningen av deras sammantagna prestation påverkar lönen.

Skattesänkningar för höginkomsttagare skulle då vara bortkastade pengar om avsikten är att öka arbetsutbudet. Ändå går hela 28 miljarder kronor (74 procent av kostnaden för jobbvdraget i en statisk analys) av jobbvdraget till den halva av befolkningen i arbetsför ålder med högst nettoinkomster och dessa personer jobbar för det mesta redan heltid.

Jobbavdraget är till stor del en förtäckt skattesänkning för heltidsarbetande personer med en god förankring på arbetsmarknaden. Avdraget är alltså inte träffsäkert.

Mindre arbete krävs av fastighetsägare

Den borgerliga alliansen går till val på att göra det mer lönsamt att arbeta. Men i detta avsnitt skall vi visa att de inte bara vill använda en betydande del av statens resurser till andra ändamål än att stimulera arbetsutbudet utan också att de för en politik som både gör ekonomin mindre rationell och dessutom minskar arbetsutbudet. Vi skall visa hur beskattningen av kapital påverkar arbetsutbudet.

Nuvarande skattesystem bygger på att beskattningen är likformig dvs. att alla inkomster och all konsumtion beskattas så lika som möjligt för att skattesystemet skall störa ekonomin så lite som möjligt. Men alliansens politik ser ut att vara på väg mot ett uppbrott från det moderna projekt som innebär en strävan efter rationella och sammanhållna system.

Förslag om slopad fastighetsskatt

Den borgerliga alliansen redovisade den 4:e juli 2006 en överenskommelse om hur de vill förändra beskattningen av fastigheter.² År 2007 planerar de att frysa taxeringsvärdena och utöver dagens begränsningsregel begränsa skatten på markvärdet till maximalt 5 000 kronor. Även för flerbostadshus ska taxeringsvärdena frysas. Skattesatsen sänks med 0,1 procentenhet, från 0,5 procent av taxeringsvärdet till 0,4 procent. Schablonintäkten för bostadsrättsföreningar tas bort.

Ambitionen är att avskaffa den statliga fastighetsskatten och ersätta den med en låg kommunal avgift under år 2008. De borgerliga partierna är överens om att omedelbart efter ett regeringsskifte tillsätta en statlig utredning som skall ge underlag till ett beslut om avveckling av den statliga fastighetsskatten.

Utredningen ska bland annat belysa hur en sådan kommunal avgift, frikopplad från fastigheternas marknadsvärden, kan utformas och införas. Dessa kommunala avgifter skulle bli en del av finansieringen av en slopad fastighetsskatt genom att de skulle påverka behovet av statsbidrag till kommunerna. Men en låg kommunal avgift förutsätter att ytterligare finansiering tillkommer. De borgerliga partierna säger sig vara överens om att ett slopande av den statliga fastighetsskatten förutsätter en ansvarsfull finansiering samt att stor hänsyn tas till fördelningseffekter mellan inkomstgrupper och regioner.

Ett avskaffande av fastighetsskatten påverkar inte bara fördelningen av inkomster och tillgångar mellan individer. Den påverkar också hur produktionsresurser fördelas mellan olika områden och stabiliseringen av ekonomin dvs. främst hur arbetslösheten utvecklas. Dessutom har fastighetsskatten naturligtvis betydelse för statens inkomster.

Allokering av produktionsresurser

Hushållen har olika slags tillgångar. De äger bostäder och finansiella tillgångar som bankspår, aktier och obligationer. Även de hushåll som inte har t.ex. aktier har finansiella till-

² Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet (2006b)

gångar genom sitt pensionssparande i PPM och genom avtalade försäkringar. Åtskilliga har också ett individuellt pensionssparande.

Skattesystemet syftar till likabehandling av olika former av kapital inte främst av rättviseskäl utan för att inte snedvrider användningen av ekonomins resurser. Fastigheter ger liksom aktier både en värdetillväxt och en årlig avkastning. Aktiers och aktiefonders årliga avkastning beskattas. Det gör också pensionssparandet. Om en borgerlig regering avskaffar fastighets-skatten tar de bort beskattningen av den löpande avkastning som fastigheten ger medan den finns kvar på andra sorters kapital.

Ett avskaffande av fastighetskatten påverkar produktion och investeringar. De ändrade kostnadsrelationerna mellan olika sorters kapital innebär att hushållen kommer att minska sitt finansiella sparande och satsa mer på fastigheter. Bostadsinvesteringarna kommer därför att öka.

Om fastighetskatten avskaffas kommer hushållens fastighetskalkyler att se väsentligt annorlunda ut än i dag. Kostnaden för att bo i småhus sjunker. Hushållen kan då låna mer och köpa dyrare hus. Under ett anpassningsförlopp kommer investeringarna i småhus därför att öka påtagligt.

Värdeökningen för en villa

Fastighetsskatten för en villa med ett taxeringsvärde på 2 000 000 kronor är, i normalfallet, 20 000 kronor. Ett avskaffande av fastighetsskatten innebär då en inkomstökning med 20 000 kronor om året. Nuvärdet av ett inkomstillskott på 20 000 kronor om året, i 40 år, är 416 000 kronor om man räknar med en diskonteringsränta på 4 procent. 40 år antas vara den tid ett hushåll som köper en villa planerar för. Om villans marknadsvärde är 3 000 000 kronor (taxeringsvärdet kan antas vara lägre än 75 procent av marknadsvärdet p.g.a. villans värdestegring och eftersläpning i uppskrivningen av taxeringsvärdet) så har dess marknadsvärde ökat med 17,3 procent.

Allianspartierna har för avsikt att ersätta en del av fastighetsskatten med en kommunal avgift. En sådan kommunal avgift skulle minska villans värdeökning i samma grad som den minskar fastighetsskattesänkningen.

Det finns ett internationellt givet kapitalavkastningskrav som bestämmer avkastningen på den svenska produktionen. I någon mån finns det också en nationell effekt så att sparandet i ett land påverkar investeringarna i landet. Ett avskaffande av fastighetskatten, som ökar fastigheternas värde, så att hushållen kan låna mer och spara mindre, kan därför i viss mån bidra till att minska investeringarna i svensk produktion.

Mindre arbete behövs

En fastighetskatt är en bra skatt i den bemärkelsen att den inte minskar viljan att arbeta. Den har också en bra skattebas genom att fastigheter inte kan flytta utomlands.

Den konventionella ekonomsynen är att en sänkning av fastighetskatten motverkar arbetsviljan. Det blir möjligt att arbeta mindre eftersom skattesänkningen ger en betydande inkomsteffekt dvs. att inkomsterna ökar utan att någon i hushållet behöver arbeta mer. Detta

berör särskilt höginkomsthushåll högre upp i åldergrupperna som relativt sett betalar mer fastighetsskatt än andra hushåll.

Ett första resultat är således att ett avskaffande av fastighetsskatten kommer att minska drivkrafterna till arbete. Det gäller i än högre grad om slopandet måste finansieras med andra skatter som påverkar arbetsutbudet.

Pensionerna, som är knutna till arbetsinsatsen på arbetsmarknaden, kommer att påverkas. De pensionsrättigheter människor har är ett sparande som ska användas till konsumtion efter pensioneringen. Den olikformighet i kapitalbeskattningen som alliansen vill införa kommer också att påverka pensionssparandet. Många hushåll ser redan sina fastigheter som en del i pensionsförmögenheten som de kan realisera efter pensioneringen genom att flytta till en mindre bostad. Detta kommer än mer att gälla i framtiden om fastighetssparande blir relativt gynnat genom att dess avkastning inte beskattas medan privat och avtalat pensionssparande beskattas varje år med en avkastningskatt på 15 procent. Avtalade och statliga pensionssystem har den fördelen att pensionsrättigheterna tjänas in genom lönearbete och därmed stimulerar arbetsutbudet. Alliansen vill alltså missgynna det pensionssparande som är knutet till arbete jämfört med sparande i fastigheter. Som en effekt därav kan arbetsutbudet komma att minska.

Tabell 2. Värdestegring på villor
Förutsättning: villornas värde ökar reallt med 1,5 % årligen

Villans värde:	1 000 000	2 000 000
Efter 10 år	1 160 541	2 321 082
Efter 20 år	1 346 855	2 693 710
Efter 30 år	1 563 080	3 126 160
Efter 40 år	1 814 018	3 628 037

Av tabellen ovan framgår att värdeökningen på en villa, värd en miljon kronor, är betydande. Utan avkastningskatt på fastigheter kommer det att vara ett konkurrenskraftigt alternativ till en pensionsförsäkring.

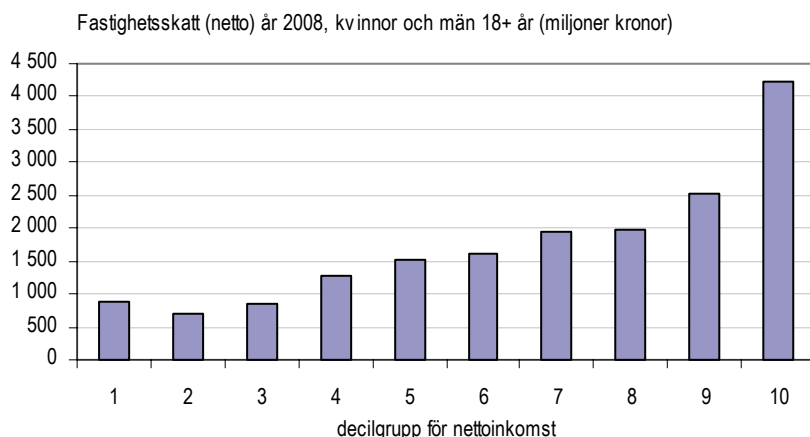
Fördelning

I budgetpropositionen för 2006 beräknas fastighetsskatten år 2008 inbringa 31,8 miljarder kronor varav skatten på småhus utgör 18,1 miljarder kronor.³ Det året kan 58 procent av fastighetsskatten netto (skattereduktionen enligt begränsningsregeln avdragen) väntas betalas av män och 42 procent av kvinnor.

Det finns ett tydligt samband mellan fastighetsskatt och inkomster. 6,8 miljarder kronor eller 39 procent av fastighetsskatten betalas av den femtedel med högst nettoinkomster bland de vuxna i landet. Femtedelarna med näst högst nettoinkomster och de i mitten betalar ungefär vad som motsvarar deras andel av befolkningen. Femtedelarna med lägst och näst lägst nettoinkomster betalar 9 respektive 12 procent av fastighetsskatten. 70 procent av fastighetsskatten betalas av den halva av den vuxna befolkningen med högst nettoinkomster.

³ Prop. 2003/04:1

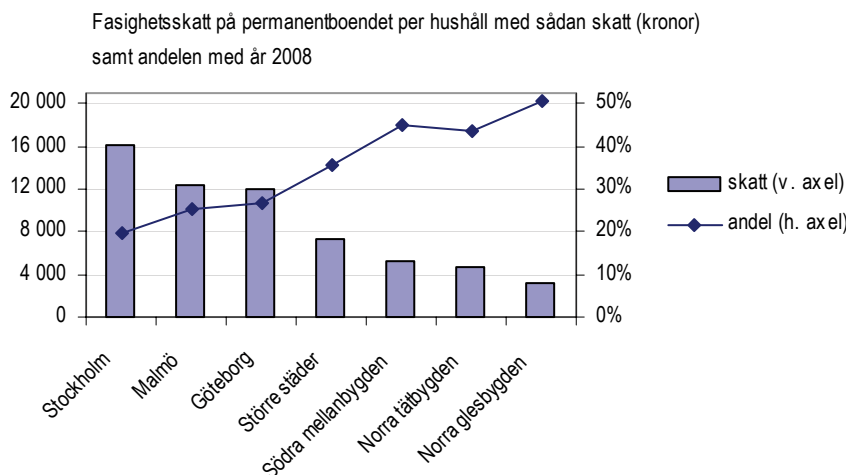
Diagram 1

Källa: SCB (Fasit) samt egna beräkningar

Om man bara betraktar fastighetsskatten på permanentboendet år 2008 så visar det sig att den är högst, per hushåll med sådan skatt, i Stockholm, 16 000 kronor i genomsnitt, följt av de andra storstäderna Malmö och Göteborg. Lägst är den, som genomsnitt, i norra glesbygden – 3 100 kronor. Hur stor andel av hushållen som betalar fastighetsskatt på permanentboende visar ett motsatt mönster. Den andelen är lägst i Stockholm, 20 procent, och högst i norra glesbygden, 51 procent. Närmare hälften (47 procent) av alla hushåll som betalar fastighets-skatt på permanentbostaden betalar mindre än 6 000 kronor år 2008. Skatten på permanentboende utslaget på alla hushåll i respektive region visar inte lika stora skillnader. Den är dubbelt så hög i Göteborg (3 200 kronor), där den är högst, som i norra glesbygden, där den är lägst.

Diagram 2

Källa: SCB (Fasit) samt egna beräkningar

Exakt vad den borgerliga alliansen menar med att stor hänsyn ska tas till fördelningseffekter framgår inte av överenskommelsen. Men det är tydligt att finansieringen av ett borttagande av fastighetsskatten måste bäras av höginkomsttagare i stor utsträckning om inte inkomstfördelningen ska dras isär ytterligare.

När det gäller den regionala fördelningen är det inte självklart vad som vore en rättvis spridning av finansieringen. Om varje region ska bära sin egen finansiering av ett slopande av

fastighetsskatten finns risken att många utan fastigheter får vara med och betala i regioner med få men värdefulla fastigheter.

Men är inte fastighetsskatten orättvis genom att låginkomsttagarhushåll tvingas betala skatt för att bo? Likviditetsproblemet, för hushåll som inte har höga inkomster, är numera reducerat genom den begränsningsregel som finns. Den innebär att ett hushåll inte behöver betala mer än 4 procent av sin inkomst i fastighetskatt upp till ett taxeringsvärde på 3 miljoner kronor. Denna regel innebär också att skattereduktion inte medges då hushållsinkomsten överstiger 750 000 kronor. För närvarande finns ett regeringsförslag om att införa ett högre tak på 5 miljoner i taxeringsvärde och att skatten på fastigheter med taxeringsvärde mellan 3,3 och 5 miljoner kronor inte får överstiga 6 procent av inkomsten samt att tillämpa begränsningsregeln även på fritidsfastigheter.

Ett höjt tak innebär att hushåll med inkomster på upp till 830 000 kronor kan utnyttja begränsningsregeln. När hushållen tjänar mer måste det vara mycket sällsynt att de skulle få likviditetsproblem p.g.a. fastighetsskatten. Skulle detta ändå inträffa, innebär det höga taxeringsvärdet att de har ett gott belåningsunderlag eftersom dessa fastigheter ofta är lågt belånade och hushållen därmed har en stor förmögenhet. För närvarande erbjuder bankerna sådana lån på villor. Skulle ett sådant hushåll belåna fastigheten för att öka sin likviditet, så skulle de samtidigt sänka sin förmögenhet och därmed få lägre förmögenhetsskatt.

Genom att höja andra kapitalskatter vore det säkert möjligt att finansiera en fastighetsskattesänkning utan att åstadkomma några stora omfördelningseffekter. Ingenting tyder dock på att den borgerliga alliansen har för avsikt att höja skatterna på kapital med några större summor.

Vår bedömning är därför att de för att klara finansieringen skulle bli tvungna att ta till mer av det de redan föreslår – sänkta ersättningar i socialförsäkringarna – eller att skära i den offentliga verksamheten. Bägge dessa metoder drabbar låginkomsttagare mer än höginkomsttagare.

Stabilisering

Även stabiliseringen av ekonomin påverkas om fastighetsskatten avskaffas. Om värdet av hushållens fastigheter stiger med en femtedel och hushållen är nöjda med sin soliditet så kan värdestegringen användas till att öka belåningen på fastigheterna.

En sådan belåning kan påtagligt öka de medel som hushållen kan använda för konsumtion och bostadsinvesteringar. Detta innebär ett ökat inflationstryck i ekonomin som riksbanken måste motverka genom att höja räntan. Så länge riksbanken bara har inflationsmålet för ögonen ska detta inte påverka kapacitetsutnyttjandet. Men om man i riksbanken också känner sig manade att särskilt beakta fastighetspriser och förmögenhetsutveckling så kan kraftigt höjda fastighetsvärden leda till en åtstramning av ekonomin med ökad arbetslöshet som följd.

Slutsats 1

- **Skattesänkningarna går till stor del till höginkomsttagare som redan jobbar heltid. Jobbavdraget är därmed till stor del bortkastade pengar om man vill öka arbetsutbudet. Dessutom leder de andra föreslagna skattesänkningarna till minskat behov av arbete hos höginkomsttagare och kapitalägare. De kan vidmakthålla eller t.o.m. öka sin konsumtion utan att arbeta mer.**

3 Arbetslinjen är en grundbult

I Orwells klassiska bok *Djurfarmen* omtolkas alla begrepp – ojämlikhet blir mer jämlikhet, osv. I alliansens nyspråk är den som är sjuk egentligen arbetslös och jobbpolitik är inte nya jobb utan sämre ersättningar.

Arbetslinjen tolkas som att ersättningar ska sänkas – men det var just vad arbetslinjen skulle förhindra. Nationalencyklopedin definierar arbetslinjen så här:

En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (allt sedan 1930-talets krisupp-görelse), vilken innebär att arbets sökande i första hand skall erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till, skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas. Med arbetslinjen vill man förhindra den passivitet som anses följa med understödslinjen.

Arbetslinjen har två delar:

- Den första delen innebär att arbetslösa erbjuds alternativ sysselsättning för att förhindra att de förlorar sin arbetsförmåga. Det innebär att de inte behöver konkurrera om jobben genom att bjuda under lönerna. En viktig del av detta har historiskt sett varit marknadsmässiga ersättningar.
- Den andra delen innebär att man testar och stimulerar de arbetslösas arbetsvilja.

Men alliansens arbetslinje syftar inte till att skydda lönenivån eller levnadsstandarden, utan de arbetslösa uppmanas att ta låglönejobb och konkurrera med de sysselsatta. Det var just den nedpressning av levnadsstandarden som arbetslinjen, som växte fram under 1920- och 1930-talet, syftade till att förhindra.⁴

Efterfrågan då?

Alliansen utgår ifrån att det huvudsakliga problemet inte är bristen på jobb utan individens (låga) sökaktivitet. Mot detta bör man ställa att när Försäkringskassan nyligen utannonserade 300 jobb söktes dessa av 12 000 personer, och att 420 utannonserade jobb i Skatteverket söktes av 26 000 personer. Det innebär 40 respektive 62 sökande per jobb.⁵

I jobbsökarkön finns det 5,2 personer som redan har ett jobb och 4,9 öppet arbetslösa per ledigt arbetstillfälle. Dessutom finns uppemot 3 personer utanför arbetskraften som vill ha arbete när det blir fler lediga jobb per ledigt arbetstillfälle. Alltså är det i genomsnitt ca 13 arbetssökande per ledigt arbetstillfälle. (Siffrorna gäller 2003.)

⁴ Se exempelvis Unga (1976).

⁵ Svenska Dagbladet

Lata svenskar

Moderaterna skriver följande i sin partimotion ”En politik för fler i arbete”:⁶

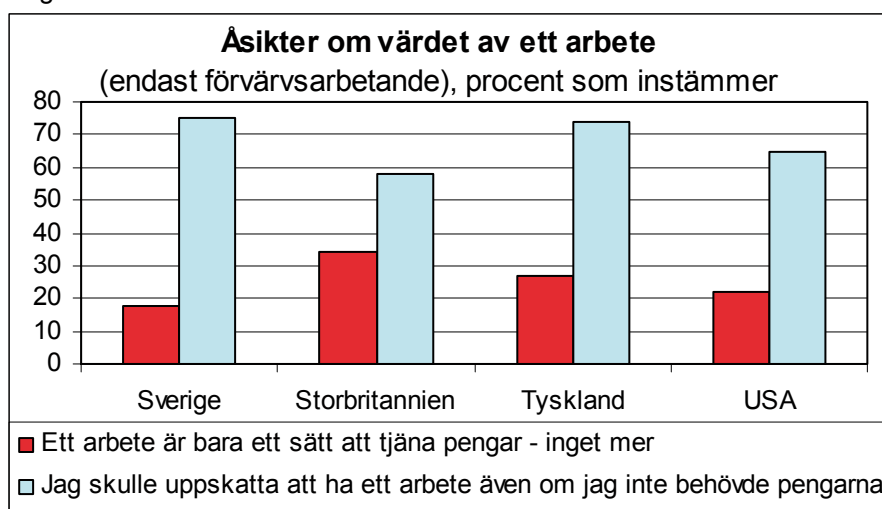
Den socialdemokratiska välfärdsstaten bidrar till stelheter i ekonomin som förhindrar människor att genom egen flit, förkovran och arbete göra en inkomstkariär.

Många av oss tror säkert att människor blir mindre flitiga om man gör det för lätt för dem. Men denna vardagligt intuitiva föreställning motsägs av verkligheten.

Sociologen Ingrid Esser kallar det för en *arbetsmotivationsparadox* att system, som gör att man är mindre beroende av arbete, leder till högre deltagande på arbetsmarknaden.⁷ Den skenbara motsägelsen är att i välfärdsstaterna söker sig fler människor till arbetsmarknaden. Det är t.o.m. så att arbetslösa i välfärdsregimer är mer arbetsorienterade än i mer marknadsorienterade länder och att höginkomsttagare och högskoleutbildade är mer arbetsorienterade i välfärdsregimer än i andra regimer. Det är däremot inte så att länder med längre ersättningsperioder har lägre arbetsvilja. Men detta är helt emot alliansens syn, där bidragsberoende antas leda till att svenskar arbetar mindre än andra.

I Sverige är det mindre vanligt än i många andra länder att löntagarna anser att arbete bara är ett sätt att tjäna pengar. 18 procent har den uppfattningen i Sverige, mot 34 procent i Storbritannien. På frågan om huruvida man skulle uppskatta att ha ett arbete även om man inte behövde pengarna svarar 75 procent i Sverige ja. Motsvarande siffror är 74 procent i Tyskland, 65 procent i USA och 58 procent i Storbritannien.

Diagram 3

Källa: Svallfors (2004)

Sverige har en högre förväntad pensionsålder än övriga Europa. Den förväntade *effektiva pensionsåldern* är 62,2 år för män i 12 EU-länder⁸ och 61,4 år för kvinnor. För svenska män

⁶ Reinfeldt m.fl. (2004a), sid 21–22.

⁷ Esser (2005)

⁸ Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Spanien, Sverige, Storbritannien, Tyskland och Österrike

är den förväntade effektiva pensionsåldern uppemot 63 år. I Sverige är den förväntade pensionsåldern för kvinnor något högre än för män, och högre än i något av de jämförda länderna. Samtidigt är den ålder när man önskar gå i pension omkring 63 år och ca 2 år högre i Sverige än i EU.⁹

Om alliansen tror att svenskar är mindre ambitiösa än andra så har de i grunden fel.

Den borgerliga alliansen utgår ifrån att försäkringssystemen tillåter människor att vara lata. Men det är tvärtom. I få andra länder arbetar så många med kort utbildning, så många äldre¹⁰ och så många mödrar med små barn.¹¹

Välfärdsstaten förslappar inte människor – tvärtom. Medborgarna i Sverige är både mer aktiva och mer kompetenta och har högre läskunnighet än i andra länder. Vi är mindre överviktiga, motionerar väsentligt mer, röker mindre och dricker mindre.¹² Uppräkningen skulle kunna förlängas.

De nordiska välfärdssystemen skapar starka ekonomiska drivkrafter för kvinnor och män att arbeta. Arbetade timmar är grunden för att tjäna in rättigheter i lagstiftade och avtalade försäkringar. Särbeskattningen av makarnas inkomster förhindrar att mannens inkomst skapar en margineffekt för kvinnan. Subventionerad barn- och äldreomsorg frigör timmar för marknadsarbete. Krav på att delta i arbetsmarknadspolitiska program motverkar vad ekonomer kallar frivillig arbetslöshet.

I följande avsnitt ska vi visa att alliansen har en rad förslag som riskerar att bidra till att minska arbetsutbudet, och det finns goda skäl att fråga sig om alliansens omtolkning av arbetslinjen i själva verket leder till *färre* arbetade timmar. Sämre förmåner bör leda till minskad vilja att kvalificera sig för förmånerna.

Alliansen har bilden av att vi i Sverige är sjukare och mindre sysselsatta än i omvärlden och att det motiverar sänkta ersättningar. Av kvinnorna i Sverige i åldersgruppen 55–64 år är två tredjedelar sysselsatta, men av kvinnorna i EU-15¹³ i samma åldersgrupp är bara omkring en tredjedel sysselsatta.¹⁴ Vår högre närvaro innebär också att det finns en högre frånvaro i arbetslivet, eftersom äldre är mer sjuka än yngre. Sjukligheten är så att säga baksidan av en hög sysselsättningsgrad hos äldre kvinnor.

På 2000-talet har andelen sysselsatta mellan 60 och 64 år ökat med ca tio procentenheter i Sverige. Rättvisande är att säga att äldre svenskar är ovanligt mycket på jobbet och att den andelen ökar kraftigt.

Ytterligare en sak som gör att svenskarna ser ut att vara så krassliga är att vi i Sverige inte har någon borte tidsgräns i sjukförsäkringen. Det finns de som har varit sjukskrivna i tre, fem och t.o.m. sju år. Alla andra länder i Europa sätter stopp efter en tid, ofta ett år. Då försvinner de sjuka från sjukskrivning till exempelvis socialbidrag eller pension.

⁹ Esser (2005)

¹⁰ OECD (2004)

¹¹ OECD (2001)

¹² OECD (2005b)

¹³ Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna, Luxemburg, Belgien, Storbritannien, Irland, Frankrike, Spanien, Portugal, Grekland, Italien och Österrike.

¹⁴ OECD (2005a)

”Hårdare” liberala regimer, t.ex. USA och Storbritannien, som förväntas ge människor starkare drivkrafter, lyckas dock inte bättre än Sverige med arbetsutbudet. Stödet är således svagt för tesen att ”mjuka villkor” gör löntagarna arbetsovilliga.

En teknik att försöka fånga in sanningen om den svenska sjukfrånvaron är att man utgår från de sysselsatta i övriga EU-länder som inte är sjuka, har semester eller är frånvarande av andra skäl.

Sysselsättningsgraden i Sverige (16 till 64 år) är ca 73 procent men endast ca 62 procent är på arbetsplatsen (”i arbete”-graden). Motsvarande sysselsättningsgrad i EU-15 är 63 procent, alltså nästan lika stor som den svenska ”i arbete”-graden. Självfallet måste också sysselsatta i andra EU-länder ibland vara sjuka, ha semester eller vara frånvarande av andra skäl. Bara om man antar att EU-medborgare inte är sjuka eller har semester kan man hävda att sysselsättningen i Sverige är lägre än EU-genomsnittet.

Sammanfattningsvis omtolkar alliansen arbetslinjen. I stället för arbete, utbildning eller rehabilitering ska individen ta mer eget ansvar och statens och försäkringssystemens ansvar minska.

Slutsats 2

- **Den svenska välfärdsstaten förslappar inte människor. Attityden till arbete är positiv och sysselsättningen är hög i en internationell jämförelse. I synnerhet är sysselsättningen hög i grupper som internationellt sett brukar anses som svår-sysselsatta.**

4 Jämställdheten

Kvinnor är egna subjekt

Sverige har en världsledande position när det gäller kvinnors deltagande i arbetslivet, särskilt för småbarnsmödrar och äldre kvinnor. Skälet är enkelt. I Sverige är skattesystemet och finansieringen av barnomsorgen konstruerade så att det lönar sig för kvinnor, även för de med kort utbildning, att förvärvsarbeta.

I de flesta ekonomisk-politiska sammanhang betraktas man och kvinna som självständiga subjekt. Men flera förslag som läggs av allianspartierna kommer att göra det mindre lönsamt för föräldrar (läs: mammor) att arbeta, vilket innebär att kvinnor kan komma att bli beroende av mannens inkomst för sin pension.

Det stora steget mot kvinnors jämställda deltagande på arbetsmarknaden togs i början av 1970-talet genom att makars inkomster började särbeskattas. Detta åtföljdes något senare av att barnomsorgen började byggas ut för att underlätta för hushållens båda vuxna att förvärvsarbeta. Detta avgörande steg från modellen med en familjeförsörjare till ”tvåförsörjarhushåll”, där båda de vuxna delar på ansvar och försörjning togs alltså för drygt tre decennier sedan. Sambeskattningen innebar att den andra hushållsförsörjarens inkomst lades ovanpå den första försörjarens och det blev därmed en hög marginaleffekt för den med lägst inkomst. Därefter har utbyggnaden av barnomsorgen frigjort ytterligare tid för marknadsarbete.

Politik måste utgå från kunskap om olika gruppers villkor och vad som styr deras liv. Vi lever inte bakom okunnighetens slöja. De flesta kvinnor föder barn och är under en period av livet mer påverkade av detta ansvar än männen. Kvinnor tar ut merparten (drygt 80 procent) av dagarna i föräldraförsäkringen. Kvinnor arbetar oftare deltid och har oftare tidsbegränsade anställningar.

Dessa indikationer visar på en bakomliggande struktur, där kvinnor gör avsevärt mycket mer obetalt arbete än män, en könsmaktsordning. Hur ska då politiken agera?

Från bidragsberoende till makeberoende med alliansens förslag

Självfallet ska det normala vara att individen försörjer sig själv genom eget arbete. Men i vissa skeden – som när man studerar, har fått barn, är sjuk eller gammal – ska man kunna försörja sig med hjälp av välfärdsstaten. Avsikten är att man inte enbart ska vara beroende av sin familj.

Hushåll som enda grund för inkomstfördelning gör dem som lever i ekonomiskt svaga hushåll utsatta. Det gör framför allt kvinnor beroende av män som tjänar mer, det gör äldre beroende av sina barn, och det gör ungdomar som vill studera beroende av sina föräldrar. Det är helt enkelt för att öka friheten som välfärdsstaten är *mellanhand* mellan individer.

Eftersom välfärdsstaten gynnar kvinnor extra mycket innebär en försvagad välfärdsstat inte att kvinnor får ökad frihet. Den som har läst sina historieläxor ser hur omodern och patriarkalisk alliansens politik är. Den ökar inte heller arbetsutbudet bland föräldrar.

Moderaternas förslag

När det gäller pensioner föreslår moderaterna något som bör beskrivas som en återgång till sambeskattnig, i praktiken. Moderaterna vill bl.a. öka möjligheten att fördela pensionsrättigheten mellan makarna. Redan i dag finns en möjlighet att dela premiepensionen mellan makar. År 2004 föreslog moderaterna i en motion, undertecknad av Fredrik Reinfeldt, att premiepension på två liv ska vara det normala och att premiepensionen enbart på ens eget liv ska vara något som kräver ansökan.¹⁵

Effekten av en sådan pensionspolitik blir ett minskat arbetsutbud för kvinnor där maken tjänar mycket och ett vidmakthållande av en patriarkal ordning. Det är också ett brott mot pensionsöverenskommelsen, vilken utgår ifrån att delad pensionsrättighet är ett undantag.

Föräldraförsäkringen är en nyckel för en norm om gemensamt ansvar för barn och hem. Individuella inkomster är en förutsättning för självständighet, för rätten och möjligheten att vara ett eget subjekt.

Moderaterna är emot en individualisering av föräldraförsäkringen.¹⁶ I stället föreslår de en särskild skattereduktion på 3000 kronor i månaden till den förälder som har lägst inkomster när han eller hon går ut i arbete, så länge den andra föräldern tar över föräldraledigheten. Syftet är att ge den av föräldrarna som har högst inkomster incitament att stanna hemma med barnet men det innebär samtidigt att föräldraförsäkringen får ett inslag av att försäkra familjens och inte individens inkomster.

Ersättningsnivån i föräldraförsäkringen föreslås sänkas till 75 procent. Föräldraförsäkringens omfattning i antalet dagar förkortas genom att den 13:e månaden föreslås tas bort helt samt att samtliga 90 dagar med ersättning enligt garantinivån slopas.

Folkpartiets förslag

Folkpartiet vill öka den enskildes inflytandet över arbetstiden. I stället för att tydligare individualisera föräldraförsäkringen vill partiet införa en jämställdhetsbonus för dem som delar lika på föräldraledigheten.¹⁷ Partiet föreslår också ett barnkonto om 40 000 kronor att disponera fritt under småbarnsåren.¹⁸ Kontot är inte i första hand tänkt att ersätta förlorad arbetsinkomst.

Kristdemokraternas förslag

Kristdemokraterna föreslår s.k. barndagar – 300 dagar à 200 kronor som dock inte går att ta ut samtidigt som föräldrapenningen. Detta kan ses som ytterligare ett års föräldrapenning fast till en låg ersättning som är lika för alla fr.o.m. att barnet fyller 1 år och som kan tas ut till barnet fyller 12 år.¹⁹

Utöver dessa barndagar vill kristdemokraterna att kommunen ska kunna betala föräldrarna direkt för att vårda egna barn, förslagsvis minst 80 procent av kostnaden för en kommunal plats, vilket innebär ca 6 000 kronor per månad. Det skulle alltså vara möjligt att vara hemma

¹⁵ Reinfeldt m.fl. (2004b)

¹⁶ Reinfeldt m.fl.(2006),

¹⁷ Folkpartiet (2005)

¹⁸ Folkpartiet (2006)

¹⁹ Kristdemokraterna (2004)

med sina barn tills de börjar skolan med en inkomst på 6 000 kronor per månad. Kristdemokraterna menar att detta är positivt eftersom det minskar trycket i den kommunala barnomsorgen. Partiet utgår alltså från att förvärvsfrekvensen bland småbarnsföräldrar kommer att minska och ser det som något positivt.

Centerns förslag

Centern vill i sin familjepolitiska motion till riksdagen hindra en utökad individualisering av föräldraförsäkringen och vill i stället höja taket i försäkringen.²⁰ Men när det gäller barnomsorgspolitiken går centern ett steg längre och vill avreglera barnomsorgstaxan och samtidigt införa en nationell barnomsorgspeng att använda till alla typer av omsorgsformer eller till att vårda barnen hemma. För en kvinna anställd i ett LO-yrke skulle den ekonomiska drivkraften att arbeta sjunka avsevärt. Det skulle nämligen (enligt kristdemokraternas räkneexempel) göra det möjligt att vara hemma med 6 000 kronor per månad i stället för att ha sitt barn i förskolan.

Slutsats 3

- **Allianspartierna lägger förslag som underlättar för kvinnor att lämna arbetsmarknaden under längre perioder om de understöds ekonomiskt av sina män. Kvinnor skulle i många fall tjäna mindre på att arbeta jämfört med i dag. Det medför att blir mer ekonomiskt beroende av sina män.**

²⁰ Johansson m.fl. (2005)

5 Mer pengar över?

Om alliansen sänker ersättningen för arbetslösa eller förtidspensionerade – ja, då kan man väl undvika att bli arbetslös? Individer har en egen förmåga och ett eget ansvar. Eller? Alliansen utgår ifrån att det går att resonera så och att hushållen därför kommer att få det bättre med deras politik. Alliansen förutsätter följande:

- Att *drivkrafterna fungerar*. De arbetslösa och sjuka får drivkrafter att ta jobb genom att de annars får lägre ersättning och betalar mer skatt än de som jobbar, och därmed kommer de att få det bättre. Detta bygger i sin tur på att det finns jobb att ta och att problemet är individens drivkrafter – inte efterfrågan i ekonomin.
- Att *det skapas låglönejobb* och att fler därigenom får ett arbete. Men om det är ett jobb med lön på den nivå som ersättningarna ligger, så har faktiskt inte individen fått bättre ekonomi.
- Att individerna med viss frivillighet har *valt sina positioner*. Men individen kan inte fritt välja att inte vara äldre, kvinna, funktionshindrad eller utrikesfödd. Därmed kan man inte välja vilken risk för sjukdom eller arbetslöshet man ska ha.

Välfärdsforskare talar om positiva och negativa spiraler. Dessa finns både för individer och för kollektiv. Negativa ekonomiska förutsättningar går i arv mellan generationer. Men bryts det arvet genom att hushållen får sämre ekonomiska förutsättningar?

Botemedel eller sjukdom?

En forskningssammanställning visar att inkomstskillnader inte alls är ett botemedel utan en del av sjukdomen. Den kroniska stress som fattigdomen utsätter individer för leder till medicinsk ohälsa. Skillnaden i livslängd följer med samhällsställning. En vit rik amerikan lever 16 år längre än en fattig svart. Skillnaden i livslängd mellan en kvinna från den lägsta samhällsklassen i Storbritannien och en från den högsta var under 1970-talet 5,5 år och ökade till 9,5 år i början av 1990-talet.²¹

Alliansens idé att utanförskapet motverkas genom att försämra villkoren för dem som är utanför är inte främst orättvis, utan den är med stor sannolikhet även ineffektiv när det gäller att inkludera fler i arbetslivet. Politiken kommer inte att leda till ett mer hälsosamt samhälle utan till ett sjukare samhälle.

Det finns ett banalt svar på frågan om kopplingen mellan social rörlighet och utanförskap: Jämför med andra länder! Sverige har högre social rörlighet än de anglosaxiska länderna. Fullskaleexperimentet i Storbritannien visar att ojämlikheten i livsinkomster ökade som följd av de försämringar för låginkomsttagarna som blev följderna av den nyliberala politiken i Storbritannien under 1980-talet. Forskning som jämför länder visar att fler möjligheter för individen skapas i länder med jämnare inkomstfördelning än i länder med mer spridd sådan.²²

²¹ Wilkinson (2006)

²² Björklund m.fl. (2000)

Den s.k. Sapirrapporten jämför länder i Europa.²³ Den visar att den nordiska välfärdsmodellen lyckas undvika fattigdom och nå hög sysselsättning medan andra system ofta innebär ett val mellan de två. Men det valet behöver inte göras. En tolkning är att alliansen möjligen kan nå en ökad sysselsättning genom fler låglönejobb till följd av sänkta ersättningsnivåer.

Men internationella jämförelser ger också stöd för att rörligheten mellan samhällsgrupper kommer att minska. Säkert är att priset för detta är ekonomisk och social kränkning.

En åtgärd kan leda till följdverkningar på andra områden. Två exempel på sådana följdverkningar är:

- Låglönekonkurrens leder till "lönesmitta", så alla anställda i låglöneyrken får sänkta löner.
- En betydande del av befolkningen riskerar att någon gång i livet bli långvarigt sjuk eller arbetslös. Lägre ersättningar innebär ökad ekonomisk osäkerhet för medborgarna.

Alliansen anser nog att de hjälper de "bidragsberoende" ur sin situation genom de drivkrafter som lägre ersättningar innebär. Men om det är låglönejobb som individen måste ta, så ökar inte individens *ekonomiska* nytta. Den ekonomiska standarden är som bäst oförändrad.

Det är inte rimligt att försäkra de ekonomiska villkoren för så många, givet den osäkra effekten på arbetsutbudet av alliansens samlade förslag.

Men ligger det inte något i idén med jobbavdrag?

Jobbavdrag är ett djärvt experiment. Forskningen bakom olika former av arbetsavdrag gäller i huvudsak arbetslösa ensamstående föräldrar i anglosaxisk miljö, där de offentliga stöden till underprivilegerade grupper avser att förhindra att barnen drabbas av fattigdom.

Dessa stöd skapar fattigdomsfällor eftersom de har höga marginaleffekter. Det finns dock flera forskningsrapporter om klart positiva effekter för denna målgrupp. Men håller denna forskning som stöd för ett breddskaligt jobbavdrag för *alla* löntagare och i den nordiska kontexten?

Alliansens politik antas leda till en sänkt tröskel för att delta på arbetsmarknaden. Men det är just deltagande som den nordiska välfärdsmodellen är bra på. Om staten är tveksam till arbetsviljan hos dem som har inkomster från transfereringssystemen finns det rakare vägar:

- Om man menar att *bristande arbetsvilja* eller enbart påstådd sjuklighet är problemet, så är det myndigheternas sak att pröva graden av arbetsvilja respektive faktisk sjuklighet. Alla som har varit arbetslösa länge bör ingå i aktivitetsgarantin.
- Om man menar att det är ett *efterfrågeproblem* för vissa grupper kan man öka antalet lönebidrag eller antalet platser i Samhall för de arbetshandikappade och öka antalet plusjobb och anställningsstöd för dem som har varit arbetslösa länge. Det ökar direkt efterfrågan på denna arbetskraft och förhindrar eventuell frivillig ledighet.

²³ Sapir (2006)

Nya räkningar

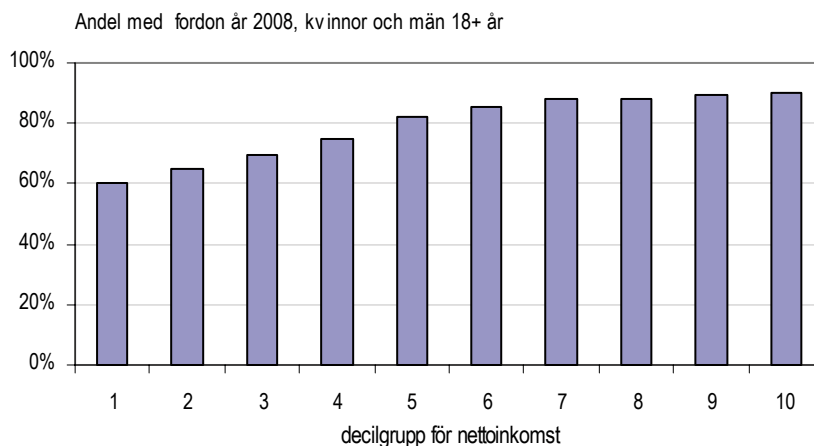
Ett argument för att rösta på alliansen är att det är bra för den egna plånboken. För – vinner inte den friske sysselsatte på alliansens politik? Men då har man inte tänkt på att det kommer nya räkningar.

Exempelvis kommer fackföreningsavgiften och avgiften till a-kassan att stiga med cirka 4 700 kronor om året. Därtill kommer bilförsäkringen i genomsnitt att stiga från 1 750 kronor till 4 000 kronor om året för den som har bil.²⁴ Ofta är man flera vuxna i hushållet om en bil, så utslaget på alla vuxna i hushåll med bil blir bilförsäkringen ca 1 400 kronor dyrare per år, mindre för dem som är två om bilen och mer för den som är ensam om bilen.

Således går omkring 6 100 kronor av skattesänkningen bort direkt i nya säkra räkningar för dem som är löntagare och har bil.

Men vilka har bil? Diagrammet nedan visar att innehav av bil är påfallande jämnt fördelat mellan olika inkomstklasser och att 79 procent av alla vuxna bor i hushåll med bil. Det innebär att avgiften för den nya bilförsäkringen blir regressiv, dvs. den blir procentuellt högre för låginkomsttagare än för höginkomsttagare. På landsbygden är bilen ofta en förutsättning för att man ska kunna arbeta.

Diagram 4

Källa: SCB (Fasit) samt egna beräkningar

Syftet med alliansens politik är att omfördela från dem som är sjuka och arbetslösa till resten. En genomsnittslöntagare *kan* alltså vara vinnare på alliansens förslag. Resultatet av följande analys är säkert förvånade för en del.

Återigen har Sveriges befolkning, 18-64 år, rangordnats efter nettoinkomst. Det visar sig att de som har jobbavdrag i kvintilgrupperna (femtedelarna) 2, 3 och 4 får ett ökat ekonomiskt utrymme med 5 000 kronor, 8 300 kronor respektive 10 300 kronor om året (se tabell 1). Men de säkra nya räkningarna motsvarar ca 6 100 kronor om året för lönearbetet och bilen (mer om detta i avsnittet ”Varför statlig försäkring?”). Nettot för dem i den andra kvintilen blir därmed -1 100 kronor, 2 200 kronor för dem i den tredje kvintilen och 4 200 kronor om året för dem i den fjärde.

²⁴ Enligt uppgift från Folksam

De i normala inkomstlägen, som har jobb och bil, kan alltså väntas antingen förlora någon hundralapp i månaden eller vinna omkring 350 kronor. Då har vi inte räknat in värdet av sämre sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar och väsentligt sämre villkor om man tvingas till förtida pension, vilket är alltför vanligt bland arbetare och lägre tjänstemän.

Är du då inte vinnare om du betalar mindre i premier till försäkringsbolaget ”staten” och får en sämre trygghet – om inget händer?

Nej, en försäkring levererar två saker:

- Först *tryggheten* att veta att inkomsten är rimligt säkrad om något skulle hända.
- Sedan *själva ersättningen* i det fall något faktiskt händer.

Alliansens skattesänkningar ger individen inte främst mer konsumtionsutrymme utan i stället mer utrymme och starka motiv att komplettera eller ersätta den offentliga försäkringen med en privat sådan.

Slutsats 4

- **Det finns individer med låg risk för sjukdom eller arbetslöshet som i snäv bemärkelse är vinnare på alliansens skattesänkningar. Men de har då betalt mindre för sämre försäkringar. De nya räkningarna och risken för sjuklighet eller arbetslöshet minskar väsentligt antalet vinnare och skapar många förlorare.**

6 Större skillnader mellan pensionärer

Men inte sänks väl sjukersättningen?

Alliansen förslår tre förändringar för dem som är sjuka:

- Man ändrar beräkningsgrunden för sjukpenningen så att den återspeglar inkomsterna de senaste tolv månaderna. För dem som har en vanlig anställning sjunker sjukpenningen därmed några procent. Men detta medför inte bara att man går miste om den senaste lönerevisionen, utan framför allt att personer med svag position på arbetsmarknaden, dvs. de som under det senaste året ströjobbat, varit delvis arbetslösa eller sjukskrivna, har en väsentligt lägre inkomstbas vid beräkning av sjukpenningen. Likaså slår förslaget mot ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden, som inte hunnit jobba upp en historisk inkomst.
- Jobbavdraget ger en mer ogynnsam skatteskala för inkomster från sjukförsäkringen. Om man är sjuk i två veckor betalar arbetsgivarna 80 procent av lönen i sjuklön och den vanliga skatteskalen gäller. Men om man är sjuk längre tid än så får man sjukpenning från Försäkringskassan. Skatten blir då högre än om man hade fått lika mycket i lön, eftersom sjukpenningen inte ligger till grund för jobbavdraget.
- Samtidigt vill alliansen sänka ålderspensionerna rejält för den halva miljon människor som är förtida pensionerade dvs. har sjuk- eller aktivitetsersättning. Bara 80 procent, i stället för som nu 100 procent av antagandeinkomsten som ligger till grund för sjukersättningen, ska vara pensionsgrundande.

Här ska vi berätta om Stina och Anders. Först tar vi Stinas fall.

Stina arbetade på ICA och fick en slutlön på 19 100 kronor i månaden. Mot slutet av yrkeslivet fick Stina stora problem med förslitningsskador och fick därför sjukersättning (förtidspension). Hennes sjukersättning är numera ca 12 200 kronor i månaden.

För Stina skulle allmän pension ha utgått med 126 100 kronor om året, dvs. 10 500 kronor i månaden. Dessutom tillkommer ersättning från en avtalad försäkring.

Stina påverkas på två sätt av att bli förtidspensionerad om alliansens förslag blir verklighet.

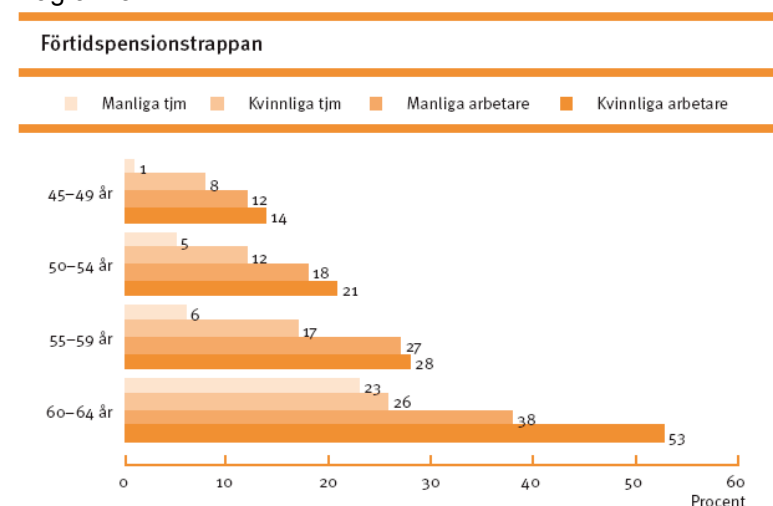
– För det första får hon betala en högre skatt jämfört med dem som arbetar. Det är Stinas första förlust. Genom skatteavdraget får de som arbetar och ligger i den näst lägsta kvintilgruppen för nettoinkomst 5 000 kronor om året i lägre skatt.

– För det andra blir bara 80 procent av antagandeinkomsten pensionsgrundande. Hon får därför 630 kronor mindre i ålderspension per månad efter förtidspension vid 55 års ålder.

Har en del valt sjukersättning, trots att de kan jobba?

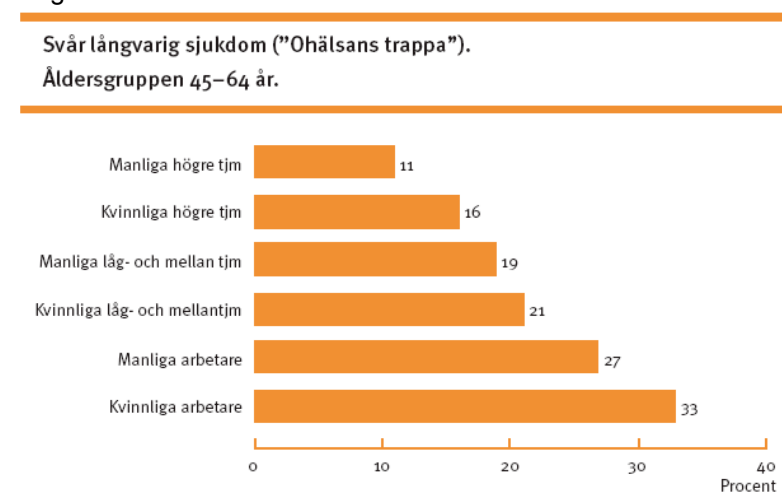
Alliansens motiv för att minska ersättningarna är att de anser att det finns människor som själva frivilligt väljer att få ersättningar. Diagram 5 nedan visar hur vanlig förtidspension är utifrån ålder, kön och yrkesgrupp. Diagram 6 visar hur vanligt det är med ohälsa för olika grupper av 45-64-åringar. Utslaget är tydligt. Det är i första hand arbetare och kvinnor som har de tuffa jobben och som oftast förekommer som förtidspensionärer.

Diagram 5

Källa: Nelander och Goding (2004)

Diagram 6

Källa: Nelander och Goding (2004)

Att straffa förtida pensionerade för att de haft de hårdaste arbetsuppgifterna är knappast rättvist. De skillnader i fysisk belastning i arbetet som redovisas i levnadsnivåundersökningarna²⁵ är så stora, och har en så tydlig uppdelning efter kön och klass, att det rimligen är huvudförklaringen till att kvinnor och arbetare är överrepresenterade bland de långtids-sjuka. Till det ska läggas att arbetare ofta har arbetat i 40 år om de blir sjuka i 55-60-årsålder, vilket är den livsarbetstid som förväntas av en akademiker fram till pensionen.

²⁵ SOU 2000:41

Idén med att höja självrisk i försäkringen är att påverka individens beteende. Men kan löntagare själva bestämma att de ska utföra arbeten på ett sätt som innebär mindre risk? Det innebär t.ex. risk för hälsan att jobba på kvällar och nätter, och alliansen har väl knappast tänkt att de tjänstemän och arbetare som håller Sverige öppet dygnet runt på sjukhus, i kollektivtrafik, affärer och fabriker ska avstå från arbete på obekväma tider för att minska risken för framtida sjuklighet?

Har man det för bra?

De förtida pensionerade har, till följd av ändrade regler för hur ersättningen räknas upp, förlorat nästan 10 procent av den reala inkomsten jämfört med standarden år 1975.²⁶

Men har inte förtidspensionerade det bra – kanske t.o.m. för bra? Det finns studier som hävdar att det bara blir en måttlig inkomstminskning vid sjukdom med hänsyn till effekten från inkomstskatten och inkomstberoende bidrag. Det går att visa fall med heltidsarbetande industriarbetare eller städare som bara förlorar ca 1/5 av sin nettoinkomst och det går också att visa offentliga tjänstemän med bättre avtalsvillkor som förlorar ännu mindre.²⁷

En mycket stark kraft gör att den som måste avbryta sitt yrkesarbete mitt i livet riskerar att få en låg inkomst. *Sjukersättningen följer inte reallöneutvecklingen*, dvs. den allmänna standardstegringen för löntagarna, utan bara prisutvecklingen. Den som är sjuk kommer således successivt att förlora i inkomster jämfört med dem som arbetar. Individen missar också den individuella lönekarriären.

Den som blev förtidspensionär år 1990 och, inklusive avtalsersättningar, fick 80 procent av sin tidigare inkomst hade efter 15 år halkat ännu längre efter sina tidigare arbetskamrater. År 2005 motsvarade ersättningen 59 procent av vad han eller hon skulle ha haft i lön vid fortsatt arbete (och genomsnittlig löneutveckling).²⁸

Det är alltså fel att beskriva villkoren för dem som har försäkringsersättningar som att compensationen är över 80 procent efter skatt. Detta är möjligen den omedelbara effekten. Man måste också ta hänsyn till vad som händer med försäkringsinkomsten på sikt.

Det finns redan starka ekonomiska drivkrafter att undvika långvarig sjukdom. Exempelvis är självrisk i försäkringen hög. Ökningen av antalet förtidspensionerade kan inte förklaras av att systemet har blivit mer generöst.

Stimulera äldre till arbete

Alliansen har lanserat ett skatteavdrag på 63 000 kronor det första året och 72 000 kronor det andra året för dem som jobbar efter 65 års ålder. Det kommer efter skatt att ge ca 2 000 kronor mer i månaden.

Åter till våra exempel; nu är det dags för Anders.

²⁶ Hedborg (2005)

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

Anders är ingenjör och egenföretagare. Han är en frisk produktiv 65-årig man som har haft goda inkomster.

Äldrejobbavdraget är särskilt förmånligt för företagare som själva kan bestämma hur länge de kan arbeta och när de ska ta ut arbetsinkomster från företaget. För Anders, som är pigg och eftertraktad på marknaden, är alliansens förslag bingo. Äldrejobbavdraget ger honom c:a 1 800 kronor i månaden.

Men pensionssystemet ger redan en kraftig stimulans till dem som arbetar efter 65-årsdagen. Anders kan få upp till 2 900 kronor mer i pension varje månad, före skatt, om han jobbar till 67 års ålder. Pensionen stiger därmed med 17,5 procent.²⁹

Anders har också en fastighet med ett taxeringsvärde på fyra miljoner kronor samt en miljon kronor i finansiella tillgångar, alltså totalt fem miljoner kronor i beskattningsbar förmögenhet. Alliansen vill avskaffa fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. Allt som allt motsvarar detta en ökad inkomst med nästan 114 000 kronor om året.

Årskalkylen för Anders i kronor för alliansens förslag blir följande:

	Kronor per år
Bidrag för att arbeta efter 65 års ålder	21 500
Slopad fastighetsskatt	40 000
Slopad förmögenhetsskatt	52 500
Summa	114 000

Det är faktiskt ungefär 30 procent av befolkningen som har löneinkomster vid 66 års ålder. Ända upp emot 70 års ålder är det 10 procent av befolkningen som har löneinkomster. Sysselsättningsgraden för dem som är 64 år är 41 procent.

Eftersom det är så många som 30 procent som redan i dag arbetar vid 66 års ålder måste sysselsättningen öka mycket för att överstiga den dödviktseffekt det särskilda jobbavdraget skulle medföra.

En statlig ekonomisk stimulans bör vara så träffsäker att den förändrar beteendet i ekonomin. Stimulansen ska inte huvudsakligen eller till stor del gynna de som redan i dag agerar som statsmakten önskar.

Många löntagare har en fortsatt knytning till arbetslivet flera år efter 65 års ålder, även om antalet avtar väsentligt mot 70 års ålder. Jobbavdraget för äldre kommer med andra ord tillfalla en stor grupp som redan i dag arbetar efter 65 års ålder. Alliansens förslag riskerar genom sin utformning att bara belöna dem som har arbete och näringsverksamhet som livsstil eller höginkomsttagarhushåll med god hälsa. Det särskilda jobbavdraget blir sannolikt ett stöd till äldre företagare och jordbrukare.

²⁹ Muntlig uppgift från Arne Paulsson, Försäkringskassan, 2006.

Sänkt reavinstskatt för äldre

Moderaterna har lagt förslag om att de som är 65 år och äldre ska kunna sälja sina fastigheter och få lägre reavinstskatt. En ensamstående ska få undanta 500 000 kronor och sammanboende 1 000 000 kronor från reavinstskatt. Det motsvarar 100 000 kronor i lägre skatt för ensamstående och 200 000 kronor för sammanboende. Det är en mycket stor skattesänkning.³⁰

Den utmaning som den ökade livslängden innebär för samhällsekonomin borde leda till ett program som ger alla sociala grupper drivkraft att jobba mer. Att sänka skatten på kapital är ett effektivt sätt att minska arbetsutbudet hos välbeställda äldre.

Med moderaternas förslag kan man sälja villan eller radhuset och gå i förtida pension. I ett hushåll som får sänkt reavinstskatt kan en make gå ett par år tidigare i pension utan att behöva knappa på pensionsrättigheterna, alternativt kompensera förlusten av att tidigt börja använda pensionsrättigheterna.

Förmögenheter, oftast fastigheter, har en skev fördelning också i den aktuella åldersgruppen. Nästan 2/3 (66 procent) av de skattepliktiga förmögenheterna, dvs. de som är större än 1,5 miljoner kronor, hos 55–64-åringarna finns hos den halva av åldersgruppen med högst jobbinkomster. Endast 34 procent finns hos den halva med lägst jobbinkomster.

Med tanke på de ökade kostnaderna för stat och kommuner som inträffar när befolkningen blir äldre, så är det stötande med regler som innebär sänkt skatt för äldre med goda inkomster eller tillgångar. Varje årskull bör betala lika mycket i skatt som de kostar över sina liv. Skatten bör dessutom vara som störst när årskullen har som bäst ekonomisk standard.

Alliansen bryter nu mot båda dessa principer och minskar skattebördan för äldre (fyrtioalst-generationen).

Den bilden som alliansen vill ge är att de har en samlad politik för ökat arbetsutbud. Sant är att de har en politik för att betydande grupper av de egna kärnväljarna ska kunna arbeta mindre.

Alliansen bryter mot pensionsöverenskommelsen

I det nya allmänna pensionssystemet finns starka drivkrafter att arbeta mer. Men i ett starkt individualiserat pensionssystem måste det också finnas skydd för dem som av hälsoskäl inte orkar arbeta ett helt arbetsliv. Därför finns sjukersättning, dvs. det som tidigare kallades förtidspension. Men allianspartierna är nu på väg att bryta upp från pensionsöverenskommelsen, som förutsatte ett skydd för dem som inte orkar arbeta till normal pensionsålder.

Moderaterna har tidigare föreslagit att de som hade förtida pension skulle behöva ta ut sin ålderspension vid 61 års ålder. En person som är född 1953, som blir sjuk vid 50 års ålder och därför blir tvungen att gå i förtidspension och som måste börja ta ut sin ålderspension vid 61 års ålder, får 71 procent av en normal ålderspension.³¹

³⁰ Kristersson (2006)

³¹ Riksförsäkringsverket

Alliansen har valt en annan teknik. Den som får sjukersättning ska bara få räkna 80 procent av den inkomst som ligger till grund för sjukersättningen som pensionsgrundande för sin pension.

Hur påverkas ålderspensionen av sjukersättning?

Tabell 3 nedan visar vad som händer med pensionen för en arbetare med ca 18 000 kronor i månadsinkomst vid 22 års ålder, som tvingas till sjukersättning när denne är mellan 30 och 55 år. I dessa typfall antas man gå direkt från arbete till sjukersättning. I verkligheten är det vanligt att sjukersättning beviljas efter flera år med långa perioder av sjukskrivning vilket påverkar sjukersättningen negativt.

Med dagens regelverk kommer ålderspensionen, om denne arbetare får sjukersättning vid 40 års ålder, att bli 87 procent av vad som annars skulle ha utgått i statlig pension. Den som blir sjuk vid 50 års ålder får 95 procent av vad han eller hon skulle ha fått i pension och den som blir sjuk vid 55 års ålder får 98 procent. Den lägre ålderspensionen är en effekt av att man går miste om den löneutveckling man normalt skulle ha haft när man blir förtidspensionerad.

Om alliansens förslag att bara lägga 80 procent av antagandeinkomsten till grund för sjukersättningen blir verklighet får samma arbetare, som får sjukersättning vid 40 års ålder, bara 78 procent av den förväntade ålderspensionen. Ålderspensionen blir alltså 9 procentenheter lägre än i dag. Den som får sjukersättning vid 50 års ålder förlorar 7 procentenheter av ålderspensionen, till följd av alliansförslaget, och den som får sjukersättning vid 55 års ålder förlorar 4 procentenheter.

Sammantaget betyder det att om denne arbetare blir förtidspensionerad vid 55 års ålder får han eller hon 6 procent lägre ålderspension än om han eller hon skulle ha arbetat till 65 års ålder. Förtidspensionering vid 50 års ålder betyder att ålderspensionen blir 12 procent lägre.

Tabell 3. Ålderspensionen som andel av "full" pension vid 65 års ålder efter förtidspensionering i olika åldrar för en arbetare

Förutsättningar: Börjar arbeta vid 20 års ålder med en lön på 16 000 kronor i månaden. Lönen vid 22 års ålder är 18 000 kronor i månaden. Efter 22 års ålder är reallönetillväxten 2 procent årligen fram till 59 års ålder, därefter ingen tillväxt i lönen. Kohort: 1980.

	Ålderspension vid 65 år		Ålderspension vid 61år	
	Dagens regelverk	80 % av antagandeinkomsten är pensionsgrundande	Dagens regelverk	80 % av antagandeinkomsten är pensionsgrundande
Arbetar fram till pension	100	100	75	75
Sjukersättning vid 30 år	76	66	59	51
Sjukersättning vid 40 år	87	78	67	60
Sjukersättning vid 50 år	95	88	72	68
Sjukersättning vid 55 år	98	94	74	72

De som förtidspensioneras tidigt i livet får alltså, med alliansens förslag betydligt, lägre ålderspension än de av deras tidigare arbetskamrater som orkar arbeta till 65 års ålder. Både den uteblivna löneutvecklingen och den sänkta pensionsgrundande inkomsten har betydelse för detta. Ju tidigare man förtidspensioneras desto mer beror förlusten på utebliven löneutveckling och är alltså inte främst en konsekvens av alliansens förslag. För de som förtidspensioneras senare i livet har alliansförslaget störst betydelse för den försämrade ålderspensionen.

Vad skulle detta betyda om det gällde dagens pensionärer? Den statliga pensionen blir ca 10 500 kronor i månaden för den som har haft en lön som är vanlig bland kvinnliga arbetare, ca 19 100 kronor i månaden. (På grund av pensionssystemets förändring kan man bara säga att den statliga pensionen kommer att bli ungefär 55 procent.) Förtidspensioneringen skulle innebära ca 630 kronor i lägre pension per månad för den som blir sjuk i 55-årsåldern. Av detta beror 420 kronor på alliansens förslag om att endast göra 80 procent av antagandeinkomsten pensionsgrundande.

Det nya pensionssystemet är så konstruerat att alla olika inkomster som är knutna till arbetslivet ska vara pensionsgrundande. Förutom lönen är alltså föräldrapenning, sjukpenning, arbetslöshetsersättning samt antagandeinkomsten för sjukersättningen pensionsgrundande. Samtidigt är den lägsta nivån för pensionsstandarden, dvs. garantipensionen, bara prissäkrad, och därför kommer dess värde successivt att falla, jämfört med löneinkomster.

De arbetare och tjänstemän som redovisas här kommer därför i framtiden att få mycket kraftiga försämringar av sin statliga pensionstrygghet. I tabell 4 nedan redovisas hur mycket lägre ålderspensionen blir för en tjänsteman som får sjukersättning i olika åldrar.

Tabell 4. Ålderspensionen som andel av "full" pension vid 65 års ålder efter förtidspensionering i olika åldrar för en tjänsteman

Förutsättningar: Börjar arbeta vid 25 års ålder med en lön på 25 000 kronor i månaden. Reallöne-tillväxten är 2,5 procent årligen fram till 45 års ålder, sedan 2 procent årligen fram till 59 års ålder, därefter ingen tillväxt i lönen. Kohort: 1980

	Ålderspension vid 65 år		Ålderspension vid 61år	
	Dagens regelverk	80 % av antagandeinkomsten är pensionsgrundande	Dagens regelverk	80 % av antagandeinkomsten är pensionsgrundande
Arbetar fram till pension	100	100	74	74
Sjukersättning vid 30 år	70	58	53	44
Sjukersättning vid 40 år	84	74	64	57
Sjukersättning vid 50 år	94	86	71	65
Sjukersättning vid 55 år	97	93	73	70

En tjänsteman som startar sitt yrkesliv vid 25 års ålder och når en lön på ca 27 600 kronor får en statlig pension på ca 15 200 kronor i månaden om man relaterar till dagens lönenivåer.

Om tjänstemannen drabbas av sjukdom vid 40 års ålder sjunker den statliga pensionen med 26 procent, vilket motsvarar ca 3 900 kronor i månaden i lägre pension. 10 procentenheter eller 1 500 kronor beror på förslaget om lägre pensionsgrundande inkomst. Denne tjänsteman med inkomst över genomsnittet kommer att hamna på statlig pension kring 11 200 kronor, dvs. en låginkomsttagarpension. Blir tjänstemannen sjuk vid 50 års ålder sjunker pensionen med 14 procent eller drygt 2 100 kronor och vid 55 år ålder med 7 procent eller knappt 1 100 kronor.

Förtidspensionering innebär alltså i dag en sänkt ålderspension med mellan 2 och 30 procent för dem som blir sjuka vid 30-55 års ålder, enligt exemplen i tabellerna ovan. Med alliansens förslag skulle ålderspensionen minska med 3-12 procentenheter ytterligare. Ungefär hälften av dem med sjukersättning blir förtidspensionerade vid 55 års ålder eller senare.

LO ställde upp på livsinkomstprincipen i pensionsreformen förutsatt att ”den kompletteras med fördelningspolitiska inslag så att den som på grund av sjukdom, arbetslöshet, förtidspension osv. får lägre livsinkomst, inte också drabbas av lägre ålderspension”.³²

Vi talar inte om en liten grupp. Det är drygt en halv miljon individer som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Av dem som är 64 år har 29 procent sjuk- eller aktivitetsersättning. Det innebär att en betydande del av dem som är ålderspensionärer har pension som styrs av tidigare sjukersättning eller förtidspension. Hälften av dessa kommer att ha haft ett långt arbetsliv och bidragit till samhället men ändå få påtagligt lägre pensioner med alliansens förslag.

Det är legitimt att ge stimulanser i pensionssystemet för att arbetskraften ska förlänga livs- arbetstiden, men det är inte rimligt att *sänka* pensionerna för dem som inte klarar att arbeta till 65 års ålder.

Vår slutsats av dessa exempel är att alliansen genom att minska inkomstryggheten bygger in starka drivkrafter för löntagare att motsätta sig förändringar som skapas av ny teknik och internationell handel. Det finns två vägar – antingen använder man stark *otrygghet* som drivkraft eller *trygghet* som smörjmedel för att underlätta förändringar i ekonomin. Den europeiska erfarenheten är att arbetsmarknaden kan fungera sämre om man bygger in otrygghet och löntagarna får starka ekonomiska skäl att motsätta sig förändringar och att den nordiska modellen i jämförelse är effektivare genom att den bidrar till att underlätta omställningar.

LO värdesatte den trygghet för framtiden som en blocköverskridande pensionsöverenskommelse innebar, eftersom man då kunde anta att pensionssystemet skulle hålla även vid eventuella förändringar av regeringsmakten. Allianspartierna bör dra tillbaka förslaget om försämringarna av pensionerna för dem som är långvarigt sjuka.

Kan inte en sundare livsstil lösa problemen?

Med sundare livsstil, mindre farliga jobb och medicinska framsteg ökar livslängden. Eftersom avgiften till pensionen är fixerad leder dock ökad livslängd, allt annat lika, till att pensionsnivån successivt blir lägre. Det krävs en längre livsarbetsliv för att försörja oss till samma standard när vi lever längre. Detta är ekonomiskt rimligt. Vi kan individuellt påverka vår livslängd genom livsstilen och också i viss grad förmågan att arbeta längre.

Men möjligheten att öka sin livsarbetsliv beror i stor utsträckning på vilket yrke man har. Det finns därför ingenting som säger att olika yrkesgrupper har lika stora möjligheter att öka sin livsarbetsliv genom ett sunt leverne.

Slutsatsen är minst sagt uppseendeväckande: Ju mer medellivslängden ökar t.ex. på grund av en allmänt sundare livsstil, desto mer missgynnas de som inte har möjlighet att kompensera för detta genom ett längre arbetsliv, i pensionssystemet. Ovanpå detta lägger alliansen förslag som innebär att de som har några år av sjukdom kommer att få påtagligt sämre pensioner än dem som har turen att vara friska.

³² LO (2004)

Alliansens politik gör de statliga trygghetssystemen (som arbetare och kvinnor är särskilt beroende av) snålare. Däremot lämnas tjänstepensioner och privat pensionssparande (som tjänstemännen är mer beroende av) oförändrade.

Slutsats 5

- **Skillnaden mellan olika pensionärers levnadsstandard kommer att öka. Alliansens förslag bryter mot pensionsöverkommelsen.**

7 En lönestrategi för fler jobb

Alliansens politik syftar till att öka sysselsättningen. Men de lägger få förslag som ökar antalet jobb att söka. Förslagen syftar till att öka utbudet av arbete i den nedre halvan av inkomstfördelningen, inte primärt till att öka antalet jobb. Det är *inte* vad man i vardagligt tal menar med jobbpolitik, alltså att det ska finnas fler jobb att söka för arbetslösa.

Först ett par konventionella ekonomiska utgångspunkter:

På kort sikt är det efterfrågan som bestämmer sysselsättningen, för det måste finnas jobb om arbetslösa och sjuka ska kunna få jobb. Finansierade skattehöjningar eller skattesänkningar skapar inte jobb – de omfördelar jobb mellan privat och offentlig sektor.

Om staten sänker en skatt och finansierar det genom mindre offentlig verksamhet ökar den privata sysselsättningen och den offentliga minskar lika mycket. En skattefinansierad ökning av offentlig verksamhet minskar den privata lika mycket som den offentliga ökar.

På kort sikt kan jobb skapas genom att man minskar sparandet, dvs. genom att underbalansera budgeten eller minska det privata sparandet. Det minskade bistånd som moderaterna föreslår skulle t.ex. ge en ökad inhemsk efterfrågan, om det används till att sänka skatterna eller öka den offentliga konsumtionen.

Alliansen anser att de skapar jobb genom subventionerade hushållstjänster. Men subventionen av hushållstjänster leder till minskning av annan konsumtion.

Moderaterna anger att 20 000 jobb skapas genom ökad kommunal verksamhet. Om denna utgift finansieras genom att sjuka och arbetslösa får mindre att köpa för och genom att ”byråkratin” minskar, så är det omfördelad – inte ökad – sysselsättning.

Alliansens anställningsstöd

För att öka villigheten att anställa vill alliansen sänka arbetsgivaravgiften för den som anställer någon som har varit arbetslös, sjukskriven, förtidspensionerad eller socialbidragsberoende i mer än ett år. Nedsättningen ska gälla lika lång period som bidragsberoendet – dock högst fem år.

Det finns redan en rad anställningsstöd, som uppgår från ca 4 000 kronor till ca 20 000 kronor per person och månad. Alliansen föreslår alltså någonting som i de flesta fall är mindre generöst än vad som redan finns. De stöd som finns i dag ger en total volym på ca 20 000 personer. Dessa insatser har dock hittills gett färre jobb än vad myndigheterna har hoppats på. Det finns få goda skäl att tro att de anställningsstöd alliansen föreslår kommer att ge påtagligt fler jobb än de gamla.

Det finns goda skäl att vara mycket positiv till anställningsstöd. Att de hittills fått ett så måttligt användande beror troligen på att efterfrågan på arbetskraft varit så låg.

Dela på lönen för fler jobb?

Alliansens konsekventa idé är att skapa fler låglönejobb. På samma sätt som miljöpartiet vill dela på jobben, så vill alliansen att löntagarna ska dela på lönen. Om det kostar 50 000 kronor i månaden att anställa två låglönearbetare à 25 000 kronor med socialavgifter så vill alliansen att arbetsgivarna ska kunna anställa tre till priset av två, alltså för 16 700 kronor, vilket motsvarar en månadslön på ca 12 000 kronor.

Lönestrukturen påverkar huvudsakligen vilka jobb som upphör och vilka som tillkommer. Länder med sammanpressad lönestruktur har inte generellt lägre sysselsättningsgrad än länder med större lönespridning.

Det hindrar inte att det kan bli fler jobb om man sänker lönerna. En traditionell ekonomisk metod att öka sysselsättningen är att försämma facketes förhandlingsstyrka genom att sänka ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och försöka minska facketes organisationsgrad, så att det skapas en låglönemarknad.

Alliansens förslag är följande:

- Arbetslösa med den högsta ersättningen förlorar 1 100 kronor i månaden till följd av att ersättningen sänks till högst 680 kronor om dagen.
- Den som har varit arbetslös i 200 dagar får se sin ersättning sänkt med 10 procentenheter från 80 till 70 procent av tidigare lön, vilket för många innebär uppemot 1 900 kronor i månaden.
- Den som är arbetslös mer än 300 dagar får se inkomsten falla till 65 procent av tidigare lön.

En ersättningsnivå på 65 procent ger, den som har haft en månadslön på 18 000 kronor, omkring 11 700 kronor i arbetslöshetsersättning. Syftet är att etablera en lönenivå på mellan 10 000 och 12 000 kronor i månaden för en stor grupp arbetare och tjänstemän. Genom att sänka golvet för lönerna kommer hundratusentals löntagare att få se sin lön pressad nedåt. Det påverkar tryggheten i förändringen och viljan att ställa upp på förändringar.

Ytterligare ett exempel, denna gång Lars.

Lars, 58 år, har jobbat på en medelstor industri i en liten kommun i Gnosjöland i många år. Så läggs företaget med 700 anställda ned. Lars är arbetslös i ett par år och får bara några korta jobb. I sitt gamla jobb var Lars pliktrogen och uppskattad på produktionsavdelningen. Men med den nedlagda fabriken har arbetsgivarna i regionen många som är duktigare än Lars att välja på. Lars tjänade drygt 20 000 kronor tidigare, och ligger alltså precis på taket för arbetslöshetsersättningen.

Han skulle med 2006 års regler få 16 060 kronor i arbetslöshetsersättning de första 100 dagarna och sedan 14 960 kronor. Med alliansens förslag får Lars 680 kronor om dagen de första 100 dagarna, dvs. 14 960 kronor i månaden. Efter 200 dagar får han 70 procent av tidigare lön, dvs. 14 000 kronor i månaden, och efter 300 dagar 65 procent, dvs. 13 000 kronor i månaden.

Lars får också 35 000 kronor i avgångsbidrag från sin avtalsförsäkring – nästan två månadslöner alltså – och han får behålla jobbet sex månader efter uppsägningen. Det är långt från de villkor som gäller för företagsledare som har två årslöner som fallskärm och ofta pension vid 60 eller 63 års ålder.

Det rättsliga och ekonomiska skyddet i samband med uppsägning är för vanliga arbetare och tjänstemän trots allt måttligt, med tanke på vad en nedläggning innebär för deras liv. Det är därför nivåerna i arbetslöshetsförsäkringen är så viktiga.

Lars hade köpt ett hus och har fortfarande kvar en hög belåning på huset. Med så många uppsagda på orten, vilka nu med alliansens sämre arbetslöshetsförsäkring har förlorat en stor del av sina inkomster, finns det få köpare till husen. Lars sitter fast med huset som har minskat i värde och kan därför inte flytta.

Lars har tidigare sett sin förbundsordförande i facktidningen tala om trygghet i förändringen men han undrar nu om det var rätt av facket att inte kämpa för att behålla fabriken. Med 7 000 kronor mindre i månaden och ett svårsålt hus undrar nu Lars varför de inte ockuperade fabriken och tvingade till sig bättre villkor vid uppsägningen.

En längre period med arbetslöshetsersättning på 13 000 kronor och lägre inbetalningar till den avtalade pensionen gör att ålderspensionen kommer att bli låg. Lars känner sig som förlorare. En trygg ålderdom byts till en inkomst nära garantipensionen, som om Lars hade suttit med gubbarna nere på bänken i stadsparken i stället för att slita nästan ett helt arbetsliv.

Rådet som Lars ger till sina barn och vänner är: ”Kämpa emot nedläggningarna, de kommer att ruinera er!”

Om sådana råd följs riskerar ekonomin att stagnera.

Varför statlig försäkring?

Det finns flera samhällsekonomiska skäl för en bra arbetslöshetsförsäkring:

- Rimliga ersättningsnivåer i a-kassan håller uppe efterfrågan och motverkar lågkonjunkturer.
- Rimliga ersättningsnivåer i a-kassan skyddar större delen av inkomsten i samband med strukturomvandling. Sänkta nivåer tvingar fackföreningar att verka mot rationaliseringar, vilket ökar spänningarna i samhället. Facken tvingas agera som franska bönder och kräva subventioner och motverka omvandling i ekonomin.
- Rimliga ersättningsnivåer i a-kassan motverkar prisfall på fastigheter i lågkonjunkturer eller på orter som drabbas av företagsnedläggningar. Kraftigt sänkta fastighetspriser hindrar rörligheten på arbetsmarknaden genom att det blir svårare för fastighetsägare på orten, som får arbete någon annan stans, att skaffa ny bostad där. Kraftigt sänkta fastighetspriser kan också förstärka lågkonjunkturer genom att de hushåll som ser sina tillgångar minska i värde kompenserar för detta genom att spara mer.

Omfattningen av stödet för arbetslöshetsförsäkringen visas av att anslutningsgraden till a-kassan har vuxit kraftfullt de senaste 20 åren – från 69 procent av arbetskraften år 1976 till 85 procent år 2004. Arbetslöshetsförsäkringen har ett stort allmänt stöd som dessutom ökat över tiden.

Alliansen vill att avgiften till försäkringen ska höjas. Den maximala höjningen är 300 kronor i månaden. Därtill kommer att avgiften inte längre ska vara avdragsgill mot inkomstkatten.

I dag är avgiften cirka 100 kronor i månaden, men förslaget innebär att skattereduktionen på 40 kronor upphör. Därtill kommer 300 kronor i månaden i avgiftsökning. Arbetslöshetsförsäkringen blir alltså omkring 340 kronor dyrare i månaden. Ovanpå detta vill alliansen ta bort skattereduktionen för fackföreningsavgiften på ca 50 kronor i månaden.

Det innebär att ”löntagarpaketet” blir 390 kronor dyrare per månad, dvs. nästan 4 700 kronor dyrare per år.

A-kasseavgiften	
<i>I dag</i>	
Månadsavgift	100 kr
Skatteavdrag	<u>-40 kr</u>
Netto	60 kr
 <i>Den borgerliga alliansen</i>	
	40 kr Avskaffad skattereduktion
	<u>300 kr</u> Avgiftshöjning (max)
	340 kr Max nettoavgiftshöjning

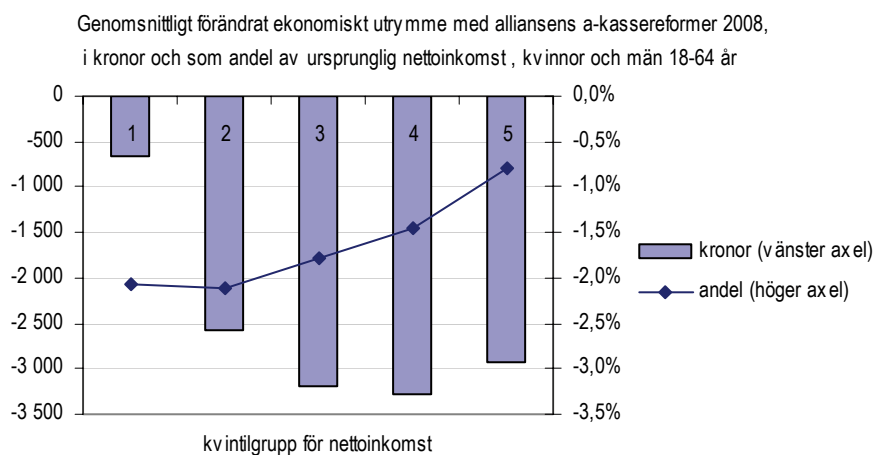
En sammanlagd kostnad för a-kassa och fackförening på i dag drygt 200 kronor i månaden skulle öka till närmare 600 kronor i månaden, vilket skulle påverka hur många som är med i facket. Ett ökat pris för medlemskapet bör rimligtvis leda till färre medlemmar.

Så länge a-kassorna är fackliga är det naturligt för många att gå med i facket samtidigt som man går med i a-kassan. Det är vår bedömning att en minskad facklig organisationsgrad är avsikten bakom förslaget med högre avgift till en obligatorisk a-kassa och ökade kostnader för att vara med i facket.

Diagrammet nedan visar nettoeffekten av höjda avgifter, borttagna skattereduktioner och sänkt ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen. Individerna är rangordnade efter sina nettoinkomster och indelade i fem lika stora grupper, så att femtedelen med de lägsta inkomsterna finns i kvintilgrupp 1 och de med de högsta i kvintilgrupp 5.

De som ligger högt upp i inkomstfördelningen förlorar förvånansvärt mycket på förslagen. Det följer av att de måste betala relativt höga avgifter samtidigt som få har intäkter från försäkringen. Det skulle ge dem drivkrafter att inte vara med i a-kassan om den inte blev obligatorisk. Det är ett skäl till varför alliansen vill ha en obligatorisk försäkring.

Diagram 7

Källa: SCB (Fasit) samt egna beräkningar

Men varför skapa en ”löntagarskatt”? Arbetsgivarna har möjlighet att dra av sina kostnader för sina arbetsgivarorganisationer på skatten men löntagarna ska inte få göra avdrag för sina förhandlingskostnader. Det blir ingen symmetri i hur parterna behandlas av Skatteverket.

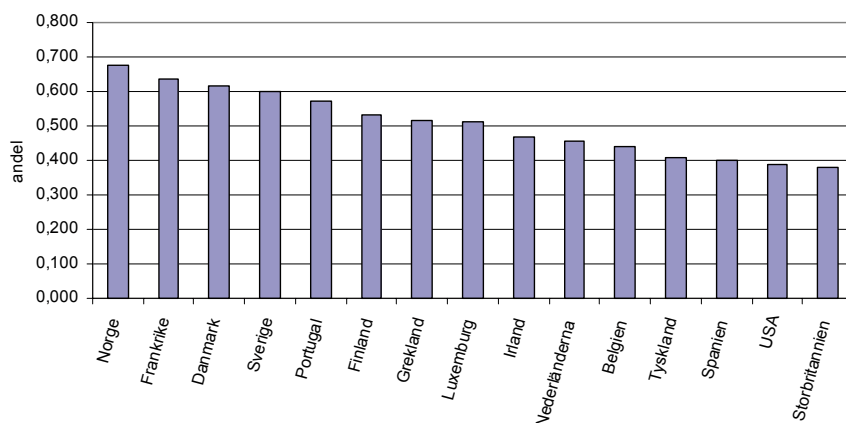
Signalen är att facket och löntagarna är för starka mot arbetsgivarna. Men är verkligen löntagarna för starka? Det enkla svaret ges av att löneökningarna är rekordlåga – kring tre procent – och inflationen kring en procent.

Syftet med att sänka a-kasseersättningen är att sänka lönerna och skapa en riktig låglönearbetsmarknad. Utifrån ett konventionellt ekonomiperspektiv måste man hålla med om att det skulle leda till lägre löner. Men det är inte säkert att det leder till särskilt mycket högre sysselsättning.

I andra länder där facken är svagare har staten infört regleringar för att förhindra att lönerna blir för låga. Dessa minimilöner ligger (som visas av diagrammet nedan) kring 40 procent av en industriarbetarlön i USA och Storbritannien och mellan 60 och 70 procent i Norge och Frankrike.

I Sverige finns ingen statligt reglerad minimilön, och de lägsta avtalslönerna ligger strax under 60 procent av en industriarbetarlön. Det borgerliga regeringsalternativet vill nu tvinga ned minimilönen med politiska åtgärder. Arbetslöshetsersättningen sänks med 15 procentenheter och denna ersättning är alltså den arbetslöses alternativ till att ta riktigt lågt avlönade jobb. I diagrammet nedan visas de lägsta avtalslönerna och statliga minimilöner där sådan finns.

Diagram 8. Minimilön som andel av industriarbetarlön, före skatt, 2001

Källa: OECD, Eurostat, Hotell- och restaurangfacket i Danmark, Finland, Norge, Sverige och Tyskland

Hur låga lönerna blir på en arbetsmarknad bestäms av hur många som söker varje jobb, av den fackliga organisationsgraden och av försäkringssystemen. Ändras de svenska villkoren så att de mer liknar de i den anglosaxiska världen, kommer också minimilönerna att anpassas till nivån i dessa länder.

Slutsats 6

- **Alliansens metod är att med obligatorisk a-kassa och sänkta ersättningsnivåer minska fackföreningarnas styrka att hävda kollektivavtalens lägsta lönenivåer. Detta kommer att ge smittoeffekter på andra låglöneområden. Det uppstår låglönemarknader, också för vuxna, med jobb där månadslönerna för heltidsarbete kan förväntas ligga mellan 10 000 och 12 000 kronor. Alliansens politik ger knappast en markant ökad sysselsättning. Det uppstår i stället sannolikt starka krafter mot förändringar på arbetsmarknaden.**

Källförteckning

Björklund, A, T Eriksson, M Jäntti, O Raaum och E Österbacka. (2000), *Brother Correlations in Earnings in Denmark, Finland, Norway and Sweden Compared to the United States*. Discussion Paper no. 158. IZA.

Esser, I. (2005), *Why work? Comparative studies on welfare regimes and individuals work orientations*. Akademitryck AB, Valdemarsvik.

Folkpartiet (2005), *Från vaggan till graven Jämställdhetsprogram antaget av Folkpartiet liberalernas landsmöte 18-21 augusti 2005*

Folkpartiet (2006), *Familjepolitik Mer vardagsmakt, Info & Fakta Jämställdhet/Familjepolitik V1*

Hedborg, A. (2005), *Trygg i början – om samspel sjukförsäkring, avtalsersättningar och tid, Socialförsäkringsutredningen*. XGS Grafisk Service Stockholm 2006.

Johansson, K. m.fl. (2005), *Makt och tid för familjerna*, Motion till riksdagen 2005/06:Sf427.

Järliden-Bergström, Å-P., Kainelainen, A., Löfgren, A-K. (2006), *Livet är orättvist. Ska politiken göra det värre?* LO, Stockholm.

Kristersson, K. (2006), *Moderaternas delrapport 4, ”Seniorena i familjepolitiken”*, Strängnäs.

Kristdemokraterna (2004), *Mer tid tillsammans, Familjepolitiskt handlingsprogram*.

LO (1994), *LOs yttrande över pensionsarbetsgruppens betänkande Reformerat pensionssystem (SOU 1994:20)*, 1994-aug-231

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet (2006a), *En politik för arbete och trygghet, Alliansgrupp Ekonomisk politik för tillväxt*. www.maktskifte06.se 06-05-29

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet (2006b), *Överenskommelse om fastighetsskatt juli 2006*. www.maktskifte06.se 06-07-12

Nelander, S., Goding I., (2004), *Ohälsans Trappa*. EO Print AB Stockholm.

OECD (2001), *Employment Outlook 2001*. OECD Paris.

OECD (2004), *Employment Outlook 2004*. OECD, Paris.

OECD (2005a), *Employment Outlook 2005*. OECD, Paris.

OECD (2005b), *OECD Economic surveys, Sweden 2005/9* August 2005. OECD, Paris.

Prop. 2003/04:1, *Budgetpropositionen för 2006*. Sveriges Riksdag, Stockholm.

Reinfeldt, F. m.fl. (2004a), En politik för fler i arbete, Motion till riksdagen 2004/05:Fi231.

Reinfeldt, F. m.fl. (2004b), Tillbaka till arbete, Motion till riksdagen 2004/05:Sf357.

Reinfeldt, F. m.fl. (2006), Motion 2005/06:Fi8 med anledning av prop. 2005/06:100 2006 års ekonomiska vårproposition. Motion till riksdagen 2005/06:Fi8.

Riksförsäkringsverket (2004), Tidigareläggning av ålderspension för personer med sjukersättning.

Sapir, A. (2006), *Globalisation and reform of European social models*. Bruegel, Bryssel

SOU 2000:41, *Välfärd, ofärd och ojämlikhet – levnadsförhållanden under 1990-talet*, Rapport från Kommittén välfärdsbokslut. Fritzes, Stockholm.

Svallfors, S. (2004), *Klassamhällets kollektiva medvetande: klass och attityder i jämförande perspektiv*. Boréa, Umeå

Svenska Dagbladet (2005-10-19), Hellre rik och frisk än fattig och sjuk, Essä

Unga, N. (1976), 1912-1934 *Socialdemokratin och arbetslöshetsfrågan*. Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia, Stockholm.

Wilkinson, R. (2006). *The impact of inequality. How to make sick societies healthier*. The New Press, New York.

Rapporten kan hämtas som pdf-dokument på LOs hemsida eller
beställas från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

Augusti 2006
ISBN 91-566-2292-9
www.lo.se